

Gál Ferenc Egyetem

Pedagógiai Kar

Szarvas

**A zenei nevelés, zenei tehetséggondozás az óvodában
és az óvodás korúak életében
(Az Orff koncepció és a zongora megjelenése)**

konzulens tanár:

készítette:

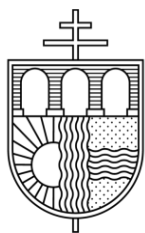
Aradi Zsolt

Egyetemi tanársegéd

Csongrádiné Bambach Bernadett

Óvodapedagógus szakos hallgató

2025

GÁL FERENC
EGYETEM **PLÁGIUMNYILATKOZAT**

Szakdolgozat készítésére vonatkozó szabályok betartásáról szóló nyilatkozat

Alulírott (Név, Neptun azonosító)
_____ jelen nyilatkozat
aláírásával kijelentem, hogy a(z)

_____ című szakdolgozat (a továbbiakban: dolgozat) önálló munkám, a dolgozat készítése során betartottam a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. rendelkezéseit, valamint a Gál Ferenc Egyetem által előírt, a dolgozat készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében.

Kijelentem, hogy mesterséges intelligencia alkalmazást/programot nem használtam a dolgozat készítése során, az önálló munka kitétel tekintetében a konzulens, illetve a feladatokat kiadó témavezetőt vagy mást nem tévesztettem meg. Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot nem magam készítettem, illetve mesterséges intelligencia alkalmazás/program segítségét vettem igénybe vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogi jogsértés ténye merül fel, a Gál Ferenc Egyetem megtagadja a dolgozat befogadását és ellenem fegyelmi eljárást indíthat.

A dolgozat befogadásának megtagadása és a fegyelmi eljárás indítása nem érinti a szerzői jogi jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Kelt, _____.

Hallgató aláírása

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	3
2. A ZENEI NEVELÉS HATÁSA GYERMEKEKRE	4
3. A ZENEI TEHETSÉG.....	5
3.1 TEHETSÉGES GYERMEK	6
3.1.1 A TEHETSÉG FELISMERÉSEI NÉHÁNY PÉLDAGYAKORLATTAL	6
3.2 A ZENEI TEHETSÉG JELLEMZŐI	7
3.2.1 KOGNITÍV JELLEMZŐK.....	7
3.2.2 AFFEKTÍV JELLEMZŐK	9
3.3 ZENEI TEHETSÉG AZONOSÍTÁS	10
3.3.1 ZENEI KÉPESSÉGEK FEJLŐDÉSE	11
3.3.2 ÉNEKLÉSI KÉPESSÉG FEJLŐDÉSE.....	11
4. A KÖRNYEZET SZEREPE A ZENEI TEHETSÉG FEJLŐDÉSÉBEN	12
4.1 CSALÁD SZEREPE.....	12
4.2 A KORTÁRSÁK HATÁSA	14
4.3 A MÉDIA HATÁSA.....	14
5. AZ INTÉZMÉNYES ZENEI NEVELÉS SZEREPE	15
5.1 A ZENE ÉS AZ AGY KAPCSOLATA	15
5.2 Az ÓVODAI ZENEI NEVELÉS	16
5.2.1 ZENEI KÉPESSÉGEK TERÜLETEI	17
5.2.2 ÉNEK-ZENE, ÉNEKES JÁTÉK FEJLŐDÉSE ÓVODÁSKORBAN	20
6. ORFF KONCEPCIÓ	21

6.1 ORFF-SCHULWERK KIALAKULÁSA.....	21
6.2 ORFF-SCHULWERK MÓDSZERTANA	22
<u>7. KUTATÁSOK FELDOLGOZÁSA.....</u>	<u>24</u>
7.1 INTERJÚ KIÉRTÉKELÉSE	25
7.2 KÉRDŐÍV.....	27
<u>8. ÖSSZEGZÉS.....</u>	<u>37</u>
<u>FELHASZNÁLT IRODALOM</u>	<u>40</u>
<u>MELLÉKLETEK.....</u>	<u>41</u>

1. Bevezetés

Az Orff és a zongora megjelenése az óvodában és az óvodás kóruak életében témát azért választottam, mert az általános iskolai első osztályától kezdve tanultam furulyázni, zene tagozaton, illetve jártam tanulmányaim mellett még zeneiskolába, ahol zongorán tanultam meg játszani és ezt a hangszert elsajátítani. Így ez a téma fontos számomra, és szeretném a munkámat is úgy végezni majd, hogy a szakdolgozati céljaim megvalósulhassanak a tevékenységeim közben, mivel, minden zenei óra pozitív emléket kelt fel bennem és megerősít abban, hogy mennyire szeretem a hangszereket. Témaválasztásom célja, hogy bebizonyítsam, már az óvodás korban is fontos szerepe van a gyermek személyiség fejlődésében, zenei fejlődésében, és a későbbiekben az intézményes nevelés során a zenei alapok elsajátításához. Ez által gördülékenyebbé teszi az iskolai tanulmányaikat. Rávilágítani, hogy a magyar intézményekben az Orff hangszerek használatán kívül nincs lehetőség, vagy csak nagyon kivételes helyeken más hangszerrel való zenei fejlesztésre.

Szemléltetni szeretnék egy magán zeneiskolát, alkalmazott módszereiket, hogyan valósul meg az óvodás korú gyermekek zenei fejlődése. Zenei képesség, készségek fejlődése és a gyermek fejlesztése ezzel is alátámasztva, hogy milyen szerepe van a hangszereknek és a zenei nevelésnek a gyermekek fejlődésében. Fontosnak tartom, az óvodai nevelésben a pedagógus szerepét, a tehetséges gyermek felismerését és ezeknek a gyermekeknek a megfelelő tehetséggondozását. A pedagógus szerepe úgy gondolom meghatározó a gyermek motiválásában, fejlesztésében. A dolgozatom elméleti részében bemutatom a zenei tehetséget, az intézményes nevelés szerepét, a tehetséggondozás fontosságát, a zenei készségek fejlesztését, illetve az Orff hangszereket és a zongorát ismertetni. Szeretném a kutatásom keretein belül megmutatni, hogy milyen lehetőségek vannak az óvodák számára, milyen technikai eszközökkel, hangszerekkel rendelkeznek a zenei nevelésben és mit tudnak tárgyilagosan használni az ének, zene, énekestánc területein belül.

„... A leggondosabb családi nevelés sem adhatja meg, az óvoda nyújt: az emberi közösségbe való beilleszkedést. A társas nevelés a zene kezdőfokán hatalmas segítség. Az emberek többsége zenétlenül megy végig az életen, s még jó, hogy nem sejtí, mit veszített. Amit a gyermek az óvodában kap, az egyúttal a közléleknek lesz alkotóeleme. Az egész ország közlélésére kihat.”

(Kodály Zoltán)

2. A zenei nevelés hatása gyermekekre

A gyermekekből örömet, pozitív élményeket, érzelmeket váltanak ki. Ezért is elengedhetetlen a zenei nevelés a gyermekek életében. A dalok éneklése, meghallgatása, visszaéneklése több területet is fejleszt a gyermekben. Ezek a területek a gyermek érzékenysége, fogékonysága, segít a szerepvállalásban és a változatosságban, azonosulnak az adott szereplőkkel. A zenehallgatás során képes felismerni az érzelmeket, hiszen átérzi a szomorúságot, örömet, humort, feszültséget, ritmust egy-egy dallamban. Az óvodai zenei nevelés épp ezért erőteljesen befolyásolja a gyermek általános fejlődését is, illetve közvetlenül hat az értelemre. Az értelmi képességei alatt értjük, hogy megismeri a fogalmakat, zenei fogalompárokat, felismeri a közös vonásokat, akár a matematikában vagy a környezetismeretben. Az összehasonlítást is ebbe a csoportba soroljuk, hiszen itt a gondolkodás is ugyan úgy végbe megy, mint a többi foglalkozásnál, amelyeket alkalmaznak az óvodában. Továbbá fejleszti a gyermek emlékezetét is, itt értjük a gyermekdalok megtanulását. Amelyeket hosszútávon tud a gyermek tárolni és ezeket fel is tudja a későbbiekben idézni. A nagycsoportosoknál az emlékezet fejlődéssel párhuzamosan fejlődik a figyelem szándékossága. Ha már a szöveg összefüggéseit is megértik akkor ennek köszönhetően gyorsabban tudják megtanulni azt. Ebből következtethetünk arra, hogy minél több dalt megtanulnak

annál gyorsabban fejlődik az emlékezetük. A dalos játékoknál megjelenik az emlékező képességük.¹

A gyermeki képzelet a meglévő ismeretekből tevődik össze. Ezért minél nagyobb a gyermek képzelete annál jobban tudja átélni az adott dalokba, dalosjátékokban megjelenő történetet, szerepet. A képzelet fejlesztése a zenei nevelésben a zenehallgatáskor fejlődik a legjobban, ilyenkor képzelettársítás jelenik meg a hallott szöveg után. A képzelet elengedhetetlen ahhoz, hogy a gyermek művészi énje kibontakozzon és teljes átéléssel legyen jelen. Ugyanakkor a zene nem csak arra képes, hogy az érzelmeket kibontakoztassa, hanem pont az ellenkezőjét is el lehet vele érni, hogy a gyermek tudja csillapítani az indulatait, gyakran befolyásolni is tudják. Ennek köszönhetően fejleszti a gyermek megoldóképességet, illetve a társaikat is tudják buzdítani, motiválni. A zenei alkotókedvet is érdemes megemlíteni mert a belső hallás és képzelet alapja. Ezt elérhetjük ismert dallamtól, ritmustól, játéktól is. A gyermek akaratára is hatással van a zenei nevelés, amikor visszaemlékezik egy adott játékra akkor az újra át szeretné élni, mert az örömet okozott neki. Ezzel együtt elfogadja a szabályokat, megtanulja azokat, tudja alkalmazni. A körjátékok alkalmával megtanulja a térforma betartását, egyforma hangmagasságot így ez önfegyelemre tanítja a gyermeket. A gyermekek mind más tulajdonsággal, személyiségjegyekkel rendelkeznek, így a zenei nevelés keretein belül együttesen fejlődnek.²

3. A zenei tehetség

Az éneklési vagy a muzikális rátermettségnek több jelei is van, ezek felismerési jegyei: a pontos és kitűnő zenei hallás, meg tudja különböztetni a hangmagasságokat, vagyis, hogy abszolút hallja az ezek közti különbségeket, ritmikai, melódiai és harmóniai érzékkel rendelkezik, amely a mindenféle zenei alakulat gyors és biztos felfogásában és visszaadásában nyilvánul meg. Talán a legfontosabb tényező a belső hallás képessége, amely szoros összefüggésben áll a

¹ Forrai Katalin: Ének az óvodában.

² Forrai Katalin: Ének az óvodában

zenei emlékezőtehetséggel. Fontos a motoros képesség. A hangbeli és mozgásbeli tulajdonságok összekapcsolása. Reflexszerűen jelenik meg ilyenkor a tett és a szándék közötti áttétel. A zenei hajlamot nehéz megfogalmazni, legegyszerűbben ösztönösen tud a hangokban érezni és gondolkodni mindenféle segítség vagy rásegítés nélkül. Meg lehet közelíteni arról az oldalról, hogy a született zenészeknek tulajdonképpen a zene a második anyanyelve, amelyet már nagyon korán felfog érzelmileg már akkor, amikor értelmileg még csak sejti azoknak a szavaknak az értelmét, de a logikai és mondattani szavakat még nem tudja követni.³

3.1 Tehetséges gyermek

Tehetség fogalmáról többféle meghatározás létezik.

Harsányi István: „Tehetségen azt a velünk született adottságokra épülő, majd gyakorlás, céltudatos fejlesztés által kibontakozott képességet értjük, amely az emberi tevékenység egy bizonyos vagy több területén az átlagosat messze túlhaladó teljesítményeket tud létrehozni.”⁴

Feldhusen (1985): „gyermek és serdülőkorban a tehetség olyan pszichológiai és testi adottságokat (predispozíciókat) jelent, melyek lehetővé teszik a tanuló években a kiemelkedő ismeretelsajátítást és teljesítményt, felnőttkorban pedig a magas szintű teljesítményt, alkotást)”⁵

Feldman (1986): „A tehetség az emocionális, intellektuális és környezetfüggő faktoroknak érzékeny, véletlen kombinációja.”⁶

3.1.1 A tehetség felismerései néhány példagyakorlattal

Ezeket a feladatokat egyszerűen, eszközök nélkül is el lehet végezni. Amire itt szükségünk van a pedagógus tudása, türelme, illetve a gyermek együttműködése.

³ Varró Margit: A zenei tehetség

⁴ Gefferth Éva-Herskovits Mária: Csak keresni kell... A tehetséges gyermekekről nevelőknek. Trefort Kiadó, 4. átdolgozás, 2004), 20. oldal

⁵ Gefferth Éva-Herskovits Mária: Csak keresni kell... A tehetséges gyermekekről nevelőknek. (Trefort Kiadó, 4. átdolgozás, 2004), 20. oldal

⁶ Gefferth Éva-Herskovits Mária: Csak keresni kell... A tehetséges gyermekekről nevelőknek. (Trefort Kiadó, 4. átdolgozás, 2004) 21. oldal

Ilyen feladatok közé tartozik: egyszerű ritmus visszatapsolása, a ritmusokat megnevezés nélkül, először egyszerűbb majd fokozatosan nehezebb feladatok lehetnek. Énekelt dallam visszaéneklése, korának megfelelően tisztán és önállóan. Magas és a mély dallamok felismerésénél, eljátszásánál, a hangokat meg tudja különböztetni. Ritmizált szöveg visszatapsolása, ezt jól lehet alkalmazni rövidebb mondókáknál. Ha hangszereket is szeretnénk a felismeréshez használni, akkor is számtalan lehetőség van a felismerésre, ilyen például egy zongorán játszott dallam visszaéneklése, hangszer tudatos használata és a hangszerhez szükséges alkati adottságok megléte.⁷

3.2 A zenei tehetség jellemzői

A zenei tehetség jellemzői igen egyértelműen felismerhető. Alapvető tulajdonságok jellemzik, amelyeket nem lehet összekeverni vagy félreértelmezni. Az alapvető tulajdonság közé soroljuk a jó ritmusérzékét, egy dallam tiszta visszaéneklését.⁸

3.2.1 Kognitív jellemzők

Szimbólumok és szimbólumrendszer: A gyermek bizonyos rendszereket könnyebben és hamarabb el tud sajátítani, mint más. (Ilyenek például a számok, betűk) Ezeket a tulajdonságokat a pedagógusok és a szülők nagyon hamar felfedezik. Az óvodában ehhez a tehetséghez gyakran vannak más jegyek ilyen például a kirakó. Koncentrációs kapacitás: Ezek a gyermekek sokáig tudnak egy bizonyos problémával foglalkozni, illetve egyszerre több dologra is tudnak koncentrálni. Ez a fajta koncentráció akár arra a következtetésre is vezethet, hogy a gyermek nem eléggé alapos, azonban ezt fel kell ismerni, hogy tehetség vagy nem. Tudni kell elkülöníteni a kettő közötti különbséget.

Jó memória: A memória az információ-szerzés egyik feltétele, amely a tehetséges gyermeknél szokatlanul jól működik. Ehhez a tulajdonsághoz tartozik,

⁷https://pedreg.unideb.hu/sites/default/files/upload_documents/a_zene_mindent_athato_er_eje_muveszeti_neveles_munkacsoport_0.pdf,Megtekintve:2024.09.26

⁸https://pedreg.unideb.hu/sites/default/files/upload_documents/a_zene_mindent_athato_er_eje_muveszeti_neveles_munkacsoport_0.pdf,Megtekintve:2024.09.26

hogy a részleteket és az eseményeket pontosan meg tudja jegyezni és el tudja ismételni. Ezeket az információkat csak szükség esetén használja, ha az adott témához kapcsolódik.

Fejlődési előnyök: A fizikai, testi adottságoknak a fejlettsége a koruknak megfelelő szinten maradnak, azonban bizonyos fejlődési előnyökkel rendelkeznek. Ezért a fizikai és a szellemi fejlettségük nincs összhangban, nem igazodnak egymáshoz. Tehát ha szellemileg fejlettebb akkor fizikailag nem fejlődik fel a szellemi szinthez.

Korai érdeklődés a beszéd iránt: A tehetséges gyermek korábban elkezdi érdeklődni a beszéd iránt, többet használ bonyolultabb, összetett szavakat. Hamarabb ki tudja magát fejezni társainál. Előfordul a gyermekeknél, hogy hamarabb elkezdjenek olvasni, olyan két és fél évesen. Ez a tulajdonság manapság már ritkább, mivel megjelentek a képernyőidők, illetve már egyre több olyan játékot készítenek, amelyekben nincs szükség a betűkhöz, olvasáshoz.⁹

Kíváncsiság, tudásvágy: Egy tehetséges gyermeknél kiemelkedő ez a tulajdonsága, hogy minden érdeklő körülményre, meg szeretne vizsgálni, illetve mindenre kíváncsi. A gyermek harmadik életéve előtt már elkezdődhet a miért korszak, amelyben a szülőnek fontos szerepe van, hogy a gyermek megkapja azt a fajta választ, magyarázatot, amivel meg tudja ismeri a világok, illetve meg tudja érteni a dolgok működését. Ellenkező esetben, ha a gyermek igényei nincsenek kielégítve azok bizonyos helyzetekben felfigyelnek.

Önálló tanulás való hajlam: Ilyenkor felmerülhet, hogy a gyermek antiszociális azonban pontosan az ellenkezőjéről beszélhetünk, hiszen a gyermek csak önállóan szeretné megismerni a világot, illetve bármilyen problémás helyzetet maga szeretné megoldani. Ugyanakkor ez az önállóság a tanulásban kiváló motivációs hatással is lehet a gyermekre.

Sokrétű érdeklődés: Mivel a tehetséges gyermeknek kiváló a memóriája így az érdeklődésével összekapcsol, több területet megismerhet.

⁹ Turmezeyné Heller Erika- Balogh László: Zenei tehetséggondozás és képességfejlesztés

Kreativitás: Ezt a területet nagyon fontos megemlíteni, hiszen ezzel a tulajdonsággal egyéni ötleteket, fogalmakat, gondolatokat tud megalkotni.¹⁰

3.2.2 Affektív jellemzők

Humorérzék: Ez a tulajdonság pozitív énképhez vezethet. A humorérzékkal rendelkező gyermekeknek könnyebb egy adott társaságba beilleszkedni, társaival hamarabb megtalálja a közös hangot.

Igazságérzet: Ez a tulajdonság a személyiségre pozitív hatással van, ugyanakkor negatív érzete is lehet, hiszen a gyermeknek problémával kell szembenéznie, ha a szabályokat, rendszabályokat a pedagógus nem tudja felépíteni vagy megvédeni.

Maximalizmus: Itt a tökéletességen van a hangsúly, a tehetséges gyermek mindent jól szeretne csinálni és nehezen fogadja el, ha valamit nem sikerül tökéletesen elkészíteni. Ezt a tulajdonságot tudnia kell kezelni a gyermeknek és segíteni benne, hogy a gyermek tisztába legyen vele és el tudja fogadni, hogy lehet hibázni és nem minden tökéletes a világban.

Érzelmi intenzitás: Ezeknél a gyermekeknél nem ritka, hogy túlérzékenyek és gyakran élnek át intenzív érzelmi élményeket. Ennek a tulajdonságnak negatív hatása az iskolás korban köszönhet vissza leginkább az osztályon belüli konfliktusok esetén, amikor egy gyermek elérzékenyül.

Kötődés: Amikor a tehetséges gyermek kötődéséről beszélünk nem kizárólagosan a személyekhez való kötődésről beszélünk, hanem bizonyos szakmai tevékenységről is. Ilyenkor kötődhet olyan emberhez, aki pár évvel idősebb nála, de érdeklődik a tevékenységei iránt is. Akik ilyen kötődéssel viselkednek ők felnőtt korukban a munkához is kötődni fognak és mindent maximálisan fognak végrehajtani.

Sok energia: Ennek a tulajdonságnak is lehet negatív értékelése, ilyen a hiperaktivitás ezért nagyon pontosan meg kell vizsgálni ezt a területet. Az ilyen gyermekek több feladatot tudnak megoldani kevesebb idő alatt, mint a társaik, azonban nem elkapkodva és hibázva, hanem pontosan végzik el azt. Figyelni kell,

¹⁰ Turmezeyné Heller Erika- Balogh László: Zenei tehetséggondozás és képességfejlesztés

hogy a gyermek ezeket az energiákat pozitívan tudja felhasználni, produktív célokra, rövid-, hosszútávon egyaránt. Ha ezek az energiák pozitívan vannak eltöltve akkor, elkerülhető az, hogy unalom és frusztráció lépjen fel a gyermek életében.¹¹

3.3 Zenei tehetség azonosítás

1. Zenei képességek: A zenei nevelésben nehéz elképzelni, hogy tesztek alapján vizsgáljuk meg ezeket a képességeket, pedig számtalan kidolgozott-standardizált vizsgálatok állnak rendelkezésre. Ezeknek a standardizált teszteknek előnyei is vannak, hiszen ezek abszolút viszonyítási pontokat jelentenek, azonban ennek hiányában csak az általunk vizsgált egyéneket a csoport tagjaihoz képest tudjuk viszonyítani, de ebben az esetben nem tudjuk meg a valójában mit érnek el egyedül. Ezek a tesztek a zenei hallást célozzák meg, amely a zenei kognitív, azaz a megismerési folyamat eredménye. Megközelítésük, hallás utáni megkülönböztetésen vizsgálják azt, hogy a zenei azonosság-különbség, két egymás utáni ritmusnak változását a gyermek felismeri, el tudja dönteni, hallja a különbséget vagy nem. Ez a feladat a zenei memóriát is méri, mint számos kiemelkedő zenész példája is mutatja ezt. A zenei megismerési folyamatokban a zenei memória ugyanis a tudás szervezettségének a mutatója és mérője a zenéről kialakított mentális reprezentációknak. Az, hogy a gyermeknek van zenei hallása azt jelenti, hogy a zenei tehetség magja megvan benne. Vannak területek, amelyek nehezen közelíthetők meg tesztekkel, ilyen két nagy terület van az egyik a zeneértő, -érző képesség, illetve a mozgásbéli ügyesség, azaz a motoros képességek. A motoros képességek legfőképpen a hangszerjátékokhoz szükségesek.

2. Feladat iránti elkötelezettség: Ez az elkötelezettség a motivációs tényezőket foglalja magába. Általában önjellemző tesztekkel szokták mérni. Itt szerepelnek állítások és a gyermekeknek négy-hét fokozatú skálán kell jelölnie (ez inkább iskoláskorban használható teszt), hogy magára nézve mennyire tarja igaznak ezeket az állításokat. Ilyen mérő tesztet hazánkban Kozéki-Entwistle fejlesztette ki, 1986-

¹¹ Turmezeyné Heller Erika- Balogh László: Zenei tehetséggondozás és képességfejlesztés

ban, de ezek az állítások a zenei nevelésre nem voltak jellemzőek. A zenei motivációra Asmus tesztet készített, 1986-ban angol nyelven. Ezt a tesztet alkalmazzák a zeneiskolákban.

3. Kreativitás: A kreativitás-koncepciók arra épültek, hogy az egyéneken közös személyiségvonásokat fedezzenek fel, éppen az derült ki, hogy a kreatív személyiség lényege a komplexitás. A kreatív egyén képes az ellentétes vonásokat integrálni. Hatásosabbnak gondolták, ha ezek a tesztek az egyénre jellemző kreatív viselkedést vizsgálják.¹²

3.3.1 Zenei képességek fejlődése

Iskolás kor előtti szakaszban (3-6/7 éves kor): A zenei fejlődésnek a legfontosabb szakasza ez az időszak. Ebben az időben fognak ezek a már meglévő képességek erősödni leginkább, fejlődik a ritmikai képesség, hangmagasság-összehasonlítás, javul az éneklés minősége és nő a hangterjedelem. Ami még ebben a korban is nehézséget okoz nekik az a tempó tartása egy lélegzetvételnél hosszabb időre. Öt éves korra megteremti a megfelelő terepet a zenei motoros képességek fejlődésének az, hogy ekkora már kialakul a pszicho motoros minta.¹³

3.3.2 Éneklési képesség fejlődése

Kodály Zoltán szerint az éneklési képesség fejlődését az aktív zenélés alapozza meg. Szerinte a zenének számtalan pozitív hatása van a személyiségre, hogy bátorít, felszabadít, segít abban, hogy a félelmemből és gátlásokból kitörjünk. Ezeken túl fejleszti a közösségi érzést, segít azonosulni a csoportban jelen lévő emberekkel. A gyermekeknek alkalmassá válnak arra, hogy hallás után megtanuljanak egy éneket, leginkább ez a 5-6-7 éves korosztályra vonatkozik, illetve az éneklési képesség spontán fejlődése 8 éves kor körül véget ér. Ekkor már a gyermekek képesek lesznek egy dal pontos eléneklésére, mint hangban, mint szövegben. Ezek a képességek a továbbiakban is tovább fejlődnek, de itt már az éneklési képesség

¹² Varró Margit: A zenei tehetség

¹³ Varró Margit: A zenei tehetség

további területei, ilyen a zenei, kognitív és az észlelési képesség, illetve a hangképző szervek finommozgási mechanizmusai. ¹⁴

4. A környezet szerepe a zenei tehetség fejlődésében

4.1 Család szerepe

Tudományos felismerés, hogy a gyermek a magzati korban érzékeli, felfogja a zenét, erre reagál is. Van amelyik tetszik neki, de van olyan, ami esetleg feldühítheti, de erre is reagál. Újszülött korban is reagálnak a zenére, dúdolás, éneklés formájában úgy, mint a magzati korban, mosollyal, de meg is nyugtatja őt, így akár ez lehet az elringatás az édesanya dúdolására álomba szenderülhet. Ez az altatási mód megjelenik az óvodában is, amikor a mese után következik az altató dal. ¹⁵

A gyermeki beszéd előtt már érzékeli dallamot, van lejtése és ritmusa, illetve van hanghordozása. A csecsemő korban utánozza a felnőttek hanghordozását és beszéd ritmusát, mielőtt beszélni kezdenek, olyan mintha megtanulna egy olyan dallamot, amelyhez a szöveget még nem ismeri. Az emberi magzat nagyjából 6 hónapos korától kezdve hall az anyaméhben, de az anyai test ezeket a hangokat tompítja, leszűri. Az anyaméh nagyvalószínűséggel nagyon zajos hely, a magzat hallja az anya beleinek és egyéb szerveinek hangjait, például állandó szívverése is akusztikus háttérrel biztosít a fogantatás pillanatától kezdve. A méhen belüli és méhen kívüli életben az anya beszédének hanglejtése, ritmusa, ez bizony ismerős az újszülöttek számára és felismeri. Amíg a gyermek füle, hallójáratai a szülés után nem tisztul ki, addig a méh és a külvilág közötti határmezsgyén tartózkodik az újszülött hallása. Az anya hangjának muzsikája biztosítja a hang-összeköttetést a méhen belüli fejlődés és a beszéd, nyelvi készségek kialakulása között. ¹⁶

¹⁴ Varró Margit: A zenei tehetség

¹⁵ Dr. Hegyi Ildikó: Fejlődési lépcsőfokok óvodás korban

¹⁶ Sally Goddard Blythe- A kiegyensúlyozott gyermek, Mozgás és tanulás korai életévekben

A magzati fejlődés alatt a gyermek kapcsolatba kerül a zene, beszélt nyelv elemeivel, ritmussal (hangcsoportok elrendezésével), pulzálassal (ez lehet későbbiekben a csönd és a hang váltakozása a zenében) és természetesen kapcsolatba kerül az anya hangjával is. A pulzálas eltérő az ütemtől, illetve a ritmustól, az ütem a szabályos ismétlődések mintázata, a ritmus pedig a hangok időbeli elrendeződése. A pulzálas azért eltérő az ütem és a ritmustól, mert felgyorsulást és lelassulást jelent. A szív lüktetését lehet hozzá hasonlítani. A gyermek magzati korban már érzékeli.¹⁷

A szülők általában igen jellegzetes hangon énekelnek gyermekeiknek. Jellemző ilyenkor az úgynevezett csecsemő által irányított éneklés, melyben a stílusok magasabb hangok, lassabb tempó, illetve kifejező artikulációs éneklés. Ez bizonyítja, hogy a csecsemők jelenléte készteti arra a szülőket, hogy énekeljenek és ezeket jellegzetes éneklési stílusba adják elő. Ugyanakkor a szülők kiemelten fontos szerepet kapnak abban, hogy a gyermekük zenei érzékének megalapozását segítsék. Szülés előtti és utáni zenéhez kapcsolódó szituációk, a zenei programok szervezése jelentős szereppel bír a gyermekek életében. Ilyen programok lehetnek a baba-mama csoportokon belüli mondókája, gyermekdalok, zenei játékok együttes tanulása. Szülőket segíti abban, hogy mikor/mit válasszanak. Pozitív érzéseket kapjon a saját hangjakkal, éneklésükkel. A zene fontos szerepet játszik a szülő-gyermek érzelmi kommunikációjában és a kötődésükben.¹⁸

Az újszülött korban nyugtató hatással van a gyermekre az anyai szívhang érzékelése. Ha az újszülött gyermeket mellre teszik a baba a szülési stresszt követően ugyan azt a hangot hallja, amit a méhen belül, ugyan azt a ritmust érzékeli. Ezt a méhen belüli életéből idézi fel. Az ölbe vett, ringatott baba sokkal hamarabb nyugszik meg, illetve örömet okoz számára. Az anya-gyermek kapcsolat egy igen szoros testi kontaktot igényel. A ringatás nem csak a gyermek ritmusérzékét

¹⁷ Sally Goddard Blythe- A kiegyensúlyozott gyermek, Mozgás és tanulás korai életévekben

¹⁸ ELTE: Ének-zene nevelés

fejleszti, amire élete folyamán igen nagy szüksége lesz, az idegrendszerét, a vesztubiláris rendszerét is fejleszti ¹⁹

4.2 A kortársak hatása

Óvodás korban minden közösségnek nevelő ereje van. A zenének közösségformáló hatása van. A zenei játékokban is megjelenik már a szabálytudat, hiszen pontos leírás van arról mit, hogyan kell alkalmazni. A zenében a kortárs megjelenése leginkább serdülőkorban tetőzik, illetve válik meghatározóvá. Óvodában egymást utánozzák a gyerekek, motivációs hatással vannak egymásra és a zene rájuk. A pedagógusnak mindvégig fontos szerepe van akár a zenei tehetséggel rendelkező gyermekek számára is, fel kell ismernie azt, illetve segítenie kell a gyermeket, hogy az ilyen különleges képességre a társai felnézzenek. Ugyanakkor az óvodapedagógus jelenléte meghatározó, hogy a tehetséggel rendelkező gyermek be tudjon illeszkedni egyszerre a zeneiségbe és a közösségbe is²⁰

4.3 A média hatása

Az IKT eszközök már nem számítanak újdonságnak a nevelés során, hirtelen fejlődnek gyors tempóban. Manapság ezeket az eszközöket sokan használják a zenei nevelés során képességfejlesztési célra is. A zenei hallás fejlesztésre rengeteg oldalt lehet ingyenesen találni. Ilyen a kezdő szinttől a zenei szakgimnáziumig található anyag, amihez könnyű a hozzáférés. Továbbá előny még, hogy a kezdő szinten egyszerű feladatok is vannak, amelyek már az óvodás korban is használhatók, hiszen azt vizsgálják, hogy az adott zenei jelenségeket (hangeszközök, szünetek stb.) képesek-e meghallani a gyermekek, többszöri ismétlésre van lehetőség. Ezeknél a feladatoknál a gyermekek csak a zenei hallásukra vannak utalva. ²¹

¹⁹ ELTE: Ének-zene nevelés

²⁰ Varró Margit: A zenei tehetség

²¹ Fehér Ágota – Megyeriné Runyó Anna: A digitális világ hatása a gyermekekre

5. Az intézményes zenei nevelés szerepe

Az intézmény fontos célja, amelyet a családdal szorosan együttműködve hajt végre, hogy a gyermek elérje az iskolaérettség szintjét. Ezért az óvodában a gyermekek sokoldalúan, személyi adottságoktól, sajátosságaiktól függően fejlődjenek. Ebbe a sokoldalú fejlődésbe jelentős szerepet tölt be a zenei nevelés, amely egy művészeti nevelés körében, az érzelmeken keresztül hat a gyermekekre. Sokféle hatása van a zenei nevelésnek, ezek között szerepel, hogy a gyermek szeret majd játszani, dúdolni, énekelni és szívesen hallgat zenét. Ezzel párhuzamosan kifejlődik a hallása, ritmusérzéke, harmonikus mozgása, illetve az éneklési képessége is. A zenei nevelés akkor a leghatékonyabb, ha a gyermek életkorának megfelelően, személyiségjegyeihez igazodva alkalmazzák.

„A *zene* hatása olyan emberformáló erő, amely kihat az egész személyiségre. Az értékes zene fogékonnyá teszi az embert a szép befogadására, formálja az ízlést és emberi magatartást.

A zenei nevelést a *születéstől kell kezdeni*. A szülői ház, bölcsőde, óvoda feladata, hogy a gyermeket korán, tervszerűen fejlessze, és érdeklődővé tegye a zene iránt.

Minden nép zenei nevelésnek a *saját néphagyományából* kell kiindulnia, mert nyelv és dallam itt tökéletes egységet alkot.”²²

5.1 A zene és az agy kapcsolata

A zene és a nyelv sok közös vonást tartalmaz, hiszen időben és térben rendezett hangok, amivel kifejezhetjük magunkat. Ha jobban belegondolunk a zene az, ami először tanít minket már magzati korban, hiszen mozgásokkal reagál a magzat a zenére, anya hangjára is. „*Az agytörzs szintjén hat a szívverésre, légzésre és készenléti, izgalmi, éberségi állapotra, a limbikus rendszer szintjén igen erősen befolyásolja az érzelmeket, az agykéreg szintjén gondolatokat ébreszt, asszociációkat kelt- és az agykéreg szintjén értjük meg intellektuális*

²² Forrai Katalin- Ének az óvodában

mondanivalóját is. Ilyen értelemben a zene az emberi szellem minden szintjét befolyásolja. „²³

„Zenei képzés hiányában a zene felfogása és megértése elősorban a jobb agyféltekében történik, az agy azon részében, amely a dallam-, ritmus- és a képfelismerésért, a nyelv megértésért és térbeli tájékozódásért felelős. A zenei képzés a bal agyféltekéi képességek, például a hang-megkülönböztetés (diszkrimináció), időérzék, számolás és nyelvi kifejezés fejlesztésében is segít. Ezek a képességek elengedhetetlenül Fontosak a hangzástan megértéséhez, és a vizuális jelzések hiányában a rövid távú memória kialakításához. „²⁴

5.2 Az óvodai zenei nevelés

Kiemelt szerepet kap a gyermek személyiségformálása, azon belül is az érzelmi nevelés. Ebben fokozott szerepet kap az óvodapedagógus, annak személyisége, amely a gyermek biztonságérzetét is alakíthatja. Az érzelmi alapú utánzás segít a nevelési helyzetek kialakításában, az óvónővel való azonosulásban, az óvodai környezet családi légköre egyensúlyban tarthatja az otthonról hozott negatív élményeket. A jó zenét szerető és művelő óvó néni, dúdol elalvás előtt, rajzolás közben énekel, zenei foglalkozásokon előveszi kedvelt hangszereit, elegendő figyelmet és időt biztosít a közös együtt zenélésre, éneklésre, énekes játékokra. Ezzel egyidejűleg ez egy kulcsfontosságú lehetőség a pedagógusoknak a kezébe: a zene varázsának megszerettetése, a személyiségfejlesztéshez elengedhetetlen örömforrás megszerzése, a mindennapokat átható éneklés. Az otthonról óvodába érkező gyermekek számára igen megnyugtató, ha olyan mondókákat, dalokat énekelnek, amelyhez ölbeli játékok is társul például az arcsimogatók, tenyeresdi, tapsolás, láblóbálós stb. Ez a testi érintés, testi közelség élményére is lehetőséget

²³ Sally Goddard Blythe: A kiegyensúlyozott gyermek, Mozgás és tanulás a korai életévekben

²⁴ Sally Goddard Blythe: A kiegyensúlyozott gyermek, Mozgás és tanulás a korai életévekben

adnak. Az édesanyától elváló kisóvodás gyermek számára biztonságérzetet, nyugalmat sugároz a személyes kontaktus, amelyhez az óvónő hangja, személyisége is hozzájárul. A mondókák mondogatása, énekes játékok közben, testközelség, hallás, tapintás, látás élményeit is megélhetik. Az érzelmi stabilitás kialakulásában fontos szerepet játszik a zene, a ritmusérzék fejlődése pedig segít a gyermeknek a biztonságérzet létrejöttében. A zeneszerető családokból, óvodákból érkező gyermekeken pedig észrevehető a zene jelenléte, annak szabálya, illetve a személyiségfejlődés során megfigyelhető ezeknek a pozitív hatásai. Amikor egy gyermek tevékenysége közben, akár játszik, akár épít elkezdhet spontán énekelni, mondókázni. Ilyenkor a pedagógus láthatja az érzelmek megnyilvánulását, ez jelzi a gyermek lelki állapotát. Ezek a tevékenységek az óvodapedagógusnak fontos jellemzést alakít ki a gyermekről, érzelmvilágáról, élményeiről.²⁵

5.2.1 Zenei képességek területei

Ezen területek közé soroljuk az éneklési készség, zenei hallás, ritmusérzék, zenei formaérzék, illetve a zenei alkotókészség fejlesztését. Ide tartozik a zenehallgatásra való nevelés is.

Éneklési készség fejlesztése: Az éneklési készségben fontos szerepet játszik az óvodapedagógus, illetve ez a terület a gyermekek utánzásán alapul. Ezért fontos amikor a pedagógus különböző tevékenységek kezdetét vagy lezárását dalok éneklésével jelzi a gyermekek felé, ezek a gyermekek meg is tanulhatják, hiszen hallás után tanítjuk a dalokat. A tiszta énekléshez először pontos hallásképzet szükséges. Ahhoz, hogy ez a terület megfelelően fejlődjön legfontosabb a sokszoros ismétlés és a folyamatos gyakorlás. A hallási, éneklési képességek eltérő ütemben fejlődnek. Az előbbi gyorsabban fejlődik míg az utóbbi pedig lassabban. A gyermekek kiscsoportos korukra már megtanulnak tisztán énekelni. Az éneklési készségen belül fejleszthető a tiszta éneklés. Itt figyelhető meg a gyenge hallású gyermek, amit az óvodapedagógusnak észre kell vennie. Illetve a pedagógus

²⁵ ELTE: Ének-zene nevelés

feladata, hogy a gyermekkel együtt folyamatosan ápolja a gyermeki hangot és ennek fejlesztése ne akadjon meg.²⁶

Zenei hallás fejlesztése: Ebbe a csoportba ismerjük meg a magas és mély hang különbségét, a halk és hangos közötti különbséget, képes lesz a gyermek a hangszínek felismerésére, illetve a belső hallása is fejlődik. A zenei hallás fejlesztése mindig az aktív énekléssel kezdődik el. A fejlett hallás visszacsatolja a tiszta éneklést. Két típusú hallást különböztetünk az akusztikus és a belső hallást. Az akusztikus tényleges hangot hall. Minden apró hangot felismer a halkabb és hangosabb zörejeket, a zenei hangot, illetve a beszéd hangját is. A belső hallás az akusztikus hallással ellentétben nem igényel tényleges hangot. Ebből következtetve ebbe a csoportba tartozik a zenei emlékezet, valamint az új dallamok kitalálása.²⁷

Ritmusérzék fejlesztése: Az óvodáskorúak életében, és az óvodai nevelés során a dal és a játékos mozgás együtt van jelen, így a gyermek ritmusérzéke az állandó zenei tevékenység során fejlődik a legmegelőbbben. A ritmusérzéken belül értjük az egyenletes lüktetést, a tanult mondókák és dalok ritmusának ismeretét, illetve, hogy a gyermek az egyenletes lüktetést összekapcsolja a ritmussal. A fejlődés során kialakul a gyermek tempóérzékelése, elsajátítja a saját és az óvodai mozgáskultúrát. A ritmusérzék fejlesztéséhez a gyermekek megismerkednek a hangszerekkel: dobbal, triangulum, cintányérral, xilofonnal.²⁸

A zenei formaérzék fejlesztése: A zenei formaérzék alapja a motívumoknak a megérzése. Formaérzék alkalmazása fejleszti a megfigyelőképességet, emlékezetet, gondolkodást. A motívumokat a mozgással, egyenletes lüktetéssel tudjuk előtérbe helyezni. A mozgás alatt is mindig egy azonos mozdulatot alkalmazzunk, a motívum felismerését. Vannak dallammotívumok is, melynek legegyszerűbb módja a fejlődésre, ha visszhangjátékot játszunk a gyermekekkel. A

²⁶ Forrai Katalin- Ének az óvodában

²⁷ Forrai Katalin- Ének az óvodában

²⁸ Forrai Katalin- Ének az óvodában

ritmusmotívum 5-6 különböző ritmushangból tevődik össze melyeket eltapsolva tudjuk a gyermekeknek átadni.²⁹

Zenei alkotókészség fejlesztése: Művészeti tevékenységben az alkotó készség az esztétikai nevelés egyik lehetséges formájáról beszélünk. Ezt a fajta alkotókészséget a folyamatos tapasztalás indítja el. Itt a gyermek „szerep” a kitaláló- és önkifejezés az óvodapedagógus „szerepe” az improvizáció. A pedagógus személyisége nagyon fontos itt is, mivel, ha ő folyamatosan énekel egyéb tevékenység közben a gyermek ezt átveszi és akár festés, rajzolás közben is folyamatosan dúdolni fog.

A zene lehet a tudatos önkifejezés öröme, amit a spontán kifejezés előzött meg. Ehhez a területhez köthetjük a motívumokat, hiszen, ha azokat spontán énekeljük akkor ezekre a gyermek felfigyel és ismerni, alkalmazni fogja. Itt a gyermek többször is, önszántából elénekli kedvenc dallamait, amelyeket saját maga alkotott meg. Nemcsak dallamot találhatnak ki a gyermekek, hanem megalkothatják saját maguk körjátékát, játékformáját, egy-egy mozdulatot is.

Az óvodapedagógus mindig szándékosan lép fel ebben a helyzetben, mások kedvére improvizál mindig egyedi és egyéni módon.³⁰

A zene hallgatásra nevelés: Az óvodai zenei nevelés feladata közé tartozik, hogy a gyermeknek kialakuljon a zenehallgatási szokása, illetve, hogy érdeklődését felkeltsük. A gyermeknek örömet okoz, ha zenét hallgathat, nem csak aktív éneklést hall. Rengeteg ismeretet szereznek a gyermekek a zenehallgatás során, különféle hangszereket, hangtípusokat, zenei hangulatokat sajátítanak el. Nagyon fontos, a pedagógus előadásmódja, a zenei bemutatása és hogy erre megfelelő módszert alkalmazzon. Figyelje, hogy a szöveg milyen dramaturgiát tartalmaz, hogy a gyermek életkorának megfelelő legyen és érthetően, tisztán adja elő. Ennél a területnél lehet a legjobban alkalmazni a hangszereket, jó, ha ilyenkor először csak a szöveget ismerteti és utána kapcsolódik be a hangszer pontosan el tudják választani a szöveget a hangszertől. A zenehallgatás a nap bármely időszakában

²⁹ Forrai Katalin- Ének az óvodában

³⁰ Forrai Katalin- Ének az óvodában

megvalósulhat, de feltétele, hogy aránylag nyugodt légkör legyen éppen a csoportban mert így a gyermek érdeklődése felkelthető. Egy dal éneklése legalább 4-5 alkalommal történjen meg egymást után, így a szöveget és az érzelmeket is fel tudják dolgozni. Fontos megemlíteni, hogy olyan légkört teremtsünk a zenehallgatásban, ahol a gyermekek egymást nem tudják zavarni, nem tudják megállítani a zenehallgatás lehetőségét.³¹

5.2.2 Ének-zene, énekes játék fejlődése óvodáskorban

A zenét nevezhetjük egy nyelvvel is akár, mert ez az a cselekvés, amivel ki tudjuk magunkat fejezni a szavakon kívül. Ugyanakkor minden érzelem megzenésíthető, legyen szó boldogságról, szomorúságról, csalódottságról, izgatottságról, bármely érzelem fajtáról. A zene, mint az önkifejezés egyik legjobb formája már alapfokon akár az óvodában is elsajátítható. Pozitívan befolyásolja a személyiséget közös éneklés, mozgás, tánc és a zenei tevékenység bármely formájából. A jelenlegi, aktuális fejlettségi szintet több területbe lehet felosztani. Az értelmi fejlettség mutatók: Szokott-e dallamot, szöveget, ritmust, mozgást kitalálni, amelyben jól érzi magát vagy szórakoztatón hat rá. Sikeresen összekapcsolja az adott dallamot, ritmust, mozgást. Képes egyszerűbb dallamok, szövegek megtanulására. Mennyire gyorsan, tisztán rögzíti és adja vissza a hallott zenei motívumokat. Képes lesz differenciálni és felismerni a zenei dallamokat, hangokat, a tárgyi és természeti környezet hangjait. Kitalál dallamot az adott szövegre, illetve a szöveget adott dallamra képes írni.³²

Az érzelmi fejlettségi mutatók: Elviseli és használja a mások általi irányítást a dalosjátékokban. Képes kiválasztani, eldönteni melyik a neki tetsző, illetve nem tetsző zenét és esetlegesen ezt meg is tudja indokolni, hogy miért nem kedveli. Keresi-e a zenével, dalos mondókákkal, énekes táncokkal való tevékenységeket. Szívesen énekel, zenél a foglalkozásokon kívül, akár szabadjáték közben. Képes a zene hangulatát felvenni, átvenni a zenével „irányítható” lesz a gyermek.

³¹ Forrai Katalin- Ének az óvodában

³² dr. Hegyi Ildikó: Fejlesztési lépcsőfokok óvodás korban

A szociális fejlettségi mutatói: Amikor az óvodapedagógus kezdeményez mindig részt vesz-e a közös éneklésben, dalos játékokban. Szabadjáték során akár Ő is szervez közös tevékenységeket. Képes irányítani a játékot és azon belül az esetleges hibákat javítani. A tevékenységek során szívesen vállal szerepeket, magabiztosan végrehajtja ezeket a feladatokat. Nagy kedvvel, örömmel utánozza az óvónőt vagy a tevékenységben részt vevő felnőtteket. Hatással van társaira és a részvételükre. A mozgásfejlettségi mutatók: Rögzíti és meg tudja ismételni a mozgások egymásutánját. Észrevehető mennyire tagoltak a mozgások.³³

A tempó és ritmus megfelelő arányban van a teljesítőképességnek, illetve a pedagógus által megadott szabályokkal. Ilyenkor már megfigyeljük, hogy képes-e a gyors irányváltásra. Magabiztosan tájékozódik-e a térbeli irányokkal kapcsolatban. Az egyensúlyozó mozgások sikeressége, ilyen például a guggolás, felállás, forgás, pörgés. Megfelelően méri fel a térbeli viszonyokat például elhelyezkedés, megfelelő hely kiválasztása köralakításhoz, futással kapcsolatos játékok³⁴

6. Orff koncepció

6.1 Orff-Schulwerk kialakulása

Carl Orff (1895-1982) német zenepedagógus és zeneszerző. Az 1920-as, 1930-as években Németországban kezdte el a zenepedagógia szemléletmódját, amely új irányvonalat jelentett rengeteg gyermeknek. Orffot leginkább az általa kidolgozott újjító nevelési aspektusai miatt tartjuk számon, de számtalan helyen ismerik őt mert zeneszerzőként is igen elismert személy volt. Orff- Schulwerk (orff-iskola) szemléleti kidolgozásait, zenei elemeit azonban nem a gyermek ihlették. Ez a módszer konkrét lejegyzett módszerrel nem rendelkezik, inkább Carl Orff beszédéből, írásaiból ismerhetjük meg. Ennek a módszernek az alapja, hogy Orff a zenét, beszédet, táncot egy egységben kezeli, a gyerekek pedig ülőhangszeren alkotják meg a számukra megfelelő, általuk elképzelt saját ritmusközpontú

³³ dr. Hegyi Ildikó: Fejlődési lépcsőfokok óvodás korban

³⁴ dr. Hegyi Ildikó: Fejlődési lépcsőfokok óvodás korban

zenéjüket, ezáltal jellemzi ezt a módot az aktív zenei részvétel. Ezt a három területet fontosnak találta Carl Orff éppen ezért 1924-ben alapított saját iskolát Dorothee Güntherrel, ahol pontosan a gimnasztika, tánc, mozgás és a zene integrált alkalmazása volt a fő cél. Ekkor úgy gondolta Orff, hogy a jelenlegi zenetanítás igencsak száraz, illetve kevésbé hatásos a gyermekek körében és a gyermekek legfontosabb készségei, mint a spontaneitás és kreativitás nem kellő figyelmet kapott az oktatás során. Ebben az iskolában az elsődleges cél a tánc- és a tornatanárok képzése a mozgással kapcsolatos tananyagot Günther dolgozta ki és ehhez zenei anyagot komponált Orff. Güntherschul az 1945-ös második világháborúban elveszett az Orff-hangszerekkel együtt. Pedig nemzetközi sikereinek köszönhetően több külföldi pedagógus körében is megfogant, hogy a koncepciót adaptálják.³⁵

6.2 Orff-Schulwerk módszertana

Ez a módszer legfontosabb tulajdonsága a többi módszerrel ellentétben, hogy nem kizárólag gyermekeknek szól, de ennek ellenére is gyermeki nézőpontból közelíti meg a zenei interakciókat. Csoportos foglalkozás kereteiben zajlik, ezért gazdagodhatnak zenei élménnyel és ezeken az alkalmakon az improvizáció és a kreativitás a legnagyobb szerep. A zenei folyamatok mindig a ritmusok köré csoportosulnak, ezáltal létrejön az átmenet az egyszerű mondókáktól a dalokig. Az oktáv mutatja be elsőként, ami megtalálható a népzenei kultúrában, ilyen például a Zsip, zsup, kenderzsup. Orff ebben a módszerben elrugaszkodik az európai zenehagyományoktól. A hangok szó, mi, lá, ré, dó, fá, ti alkotnak egy hétfokú hangsort, amit Ő diatóniának nevezett el. Ezeket a fent említett hangokat próbálta testhangszerekkel megszólaltatni a gyermekek bevonásával, ekkor szépen lassan bevezetésre kerültek az Orff-instrumentárium hangszerei.³⁶

Ezek a hangszerek mára óriásivá nőttek ki magukat hiszen nagy jelentőséget tulajdonított a zene elsődleges elemének a ritmusnak. Ekkor jelentek meg a

³⁵ Szalai Tamás: Az Orff koncepció szerepe a zenei nevelésben

³⁶ Az Orff koncepció szerepe a zenei nevelésben

ritmushangszerek, a hangzásvilág, az ütőhangszerek jelentőségei. Orff ezeket a hangszereket csoportokba rendezte és három nagy részre osztotta. Ezek a csoportok a Blockflöte (furulya), fém és fa ütőhangszerek (diatonikus és kromatikus), különféle ütőhangszerek. Furulyából Orff a basszus furulya kivételével mindegyiket szívesen alkalmazta. A fém és fa ütőhangszerek az egyik legjellegzetesebb Orff-hangszerek közé tartoznak. Kezelésük miatt a gyermekek számára is egyszerű és könnyen megtanulható. Ennek köszönhetően sok, gazdag, változatos hangszínlehetőséget nyújtanak. A diatonikus hangszerek egy visszhangzó szekrényre vannak elhelyezve, valamennyi hanglap leszerelhető, ezért a hétfokúnál kisebb hangkészleten sokkal könnyebb a gyermekeknek való játék. A diatonikus hangszerek hátránya, hogy a keresztes és a bé-s hangok elhelyezkedése miatt nehezebbé válik a zenekari használat ebben az esetben érdemesebb a kromatikus hangszereket használni. A kromatikus hangszerek elrendezése megegyezik a zongora billentyűjének rendjével, ám ez két visszhangzó szekrényen van elrendezve. Ugyanúgy fekete-fehér billentyűzettel. A fém és fa ütőhangszerek csoportjába tartozik még a harangjáték, amelyet fém hanglapok alkotják, ez krómozott acél és egy visszhangzó szekrény felett van elhelyezve. Ezen leginkább dallamot és dallamvariációkat szólaltatnak meg. Ide tartozik még a xilofon, amely vályú alakú kiképzett rezonáns szekrény után kapta a nevét. Alkalmazásuk egyszerű, sokrétű. Két ütő villa tartozik hozzá, ezért egyszerre több hangot is megszólaltathatsz vele. A csoportban tartozik még a xilofonhoz hasonló elveken alapuló metalophone de a hangjai nem fából, hanem metál fémből készültek. A metalophone ütői többféle anyagból állították elő, van fa, nemez, gyapot, fém. Ezeknek a választása a hangszín igényüinktől függ. A harmadik nagy csoport pedig a különféle ütőhangszerek. Ezek kiváló ritmushangszerek, a kisgyermeki használatától egészen a zenekari hangzási szélesítik a skálát. Különböző átmérőjű dobok léteznek, a dob pereménél lévő csavarokkal történik a dob hangolása. A mi oktatásrendszerünkben két irányban lehetséges használni, az ének, illetve szolfézs órákon és a gyermekzenekarok hangszereiként.³⁷

³⁷ Nagy Miklós: Az orff-féle hangszerek és azok alkalmazásának tapasztalatai

„Ez a könyv a gyermekekkel végzett munkámból nőtt ki [...] A hagyományos rigmusok és dalok felhalmozódott értékei a kiindulás természetes pontjának látszottak: ezek a források, amelyekből minden szöveget merítettem. Néhány tájszólásban van. Mind a rigmusokban, mind a népdalokban a dialektus az eredetiség biztosítéka. A melódiák alapvetően pentatonikusok. Az öthangú skálára alapozott zene a fejlődésnek olyan állapotát reprezentálja, amely pontosan megfelel a gyermekek mentalitásának. A körül határolt átlag lehetővé teszi a gyermek számára, hogy megtalálja saját kifejezési módját annak a veszélye nélkül, hogy ebből idegen zenei példák merő utánzása keletkezne. A dallam lépésről lépésre fejlődik. Először csak két hang szerepel (madárhang, az utca kiáltásai stb.), aztán a harmadik, a negyedik és végül az ötödik. A pentation dallamok, [...] a hozzájuk legalkalmasabb bordun (duda), illetve osztinató kíséretet kapják. A kadenciális kísérek másik világhoz, a dúr melódiák világához tartoznak. Az osztinatók használata nagyon természetes módon a polifónia egyszerű formáihoz vezet.” (Hegyí, 1996: 1)³⁸

7. Kutatások feldolgozása

A kutatásaimat két féle területen valósítottam meg. Kérdőíves módszerrel és strukturált felépítésű interjúval.

Kutatásaim során az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

1. Feltételezem, hogy a zenei tehetséggel rendelkező gyermek hamarabb felismerhető, ha több hangszer, illetve kiemelt zenei nevelés zajlik az intézményekben.
2. Feltételezem, hogy a zenei tehetség fejlődésében kiemelt szerepe van az óvodapedagógusoknak.
3. Feltételezem, hogy a zenei fejlesztés leggyakoribb eszköze a zongora.

³⁸ Szalai Tamás: Az Orff koncepció szerepe a zenei nevelésben

7.1 Interjú kiértékelése

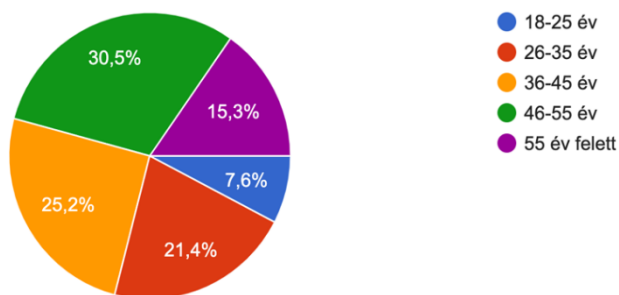
Interjúm módszere a strukturált forma, mivel célirányosan a zongora, mint hangszer hatásait szerettem volna kutatni. Céлом még az interjúval, hogy megtudjam az óvodás korú gyermek járhat-e zeneiskolába, ez ki is derült, hogy igen. Tapasztalatot szerettem volna az alkalmazott módszerekről, ami az 5-6 éves kórú gyermekeknél megjelennek. Az óvodákban nagycsoportos kortól foglalkozik az AZZ Zeneiskola a gyermekekkel, ezt pedig a délutáni időben, fizetős programként. Itt kifejtettük, hogy milyen okai lehetnek annak, hogy a gyermekek nem járnak óvodán kívüli foglalkozásokra. Többek között ennek lehetne anyagi háttere, illetve az is, hogy óvoda és iskola után a szülők akadályokba ütköznek. Ilyen lehet az időhiány és a távolság vagy a lakókörnyezetükben nem található. Itt a zeneiskolában többféle hangszer is megjelenik, zongora, gitár, illetve az óvodai foglalkozásokon a furulya is. Egy dal bevezetését több lépésben tanítják meg a gyermekeknél, először eléneklik, utána eltapsolják, utána megbeszélik milyen hangokból áll. Ezek után következik, hogy a levegőben elzongorázzák majd pedig ténylegesen a hangszerek is eljátsszák. Kitértem a zenei tehetségfejlesztésre, amelyből kiderül, hogy az iskola maga egy tehetségfejlesztő program. Ezek az órákon kimagasló zenei fejlesztés folyik. . Tehetséggondozás keretein belül az iskolás korúak fellépnek különböző rendezvényeken, ilyen az adventi előadás. Illetve az óvodában és az iskolában is szoktak évente kétszer egy előadást bemutatni a szülőknek. Az interjú ezen pontján tértünk ki arra, hogy a zongorának milyen előnyös tulajdonságai vannak a gyermek fejlődését tekintve. Itt beigazolódott a hipotézisem, miszerint a zongora komplexen fejleszti a gyermeket. Szem-kéz koordináció, jobb és bal agyfélteke összehangolása, egy nagyon erős hallásfejlesztés, jobb és bal csatornák különválasztása, kottaolvasás, önkifejezés, önbizalom, figyelem fejlesztés és még lehetne sorolni. Az interjúban kitértem arra is, hogy a gyermekek hogyan viszonyulnak a zongorához. A válaszból kiderült, hogy felkeltette az érdeklődésüket a zongora, mivel könnyen sikerélményt biztosít. Kutattam, hogyan lehet felismerni, hogy a gyermekek ujjai hogyan viszonyulnak a zongorához. Ez egyértelműen felismerhető, mivel azt kell figyelembe venni, hogy a gyermek

mennyire tudja gömbölyíteni az ujjait vagy éppen mennyire tudja jól lemásolni azt, amit mutatnak neki. Egyből észre vehető a billentyű technika is. De persze ha egy gyermeknek feszesebbek az ujjai vagy összeszorítja őket azon lehet fejleszteni és idővel neki is rá tud állni a keze a billentyű használatra. Kérdéseim között szerepelt az is, hogy mennyire meghatározó a gyermek életében, ha hangszeren játszik. Itt kifejtettük, hogy az érdeklődés felkeltése fontos. A gyermek motivációja is meghatározó szerepet játszik. Az AHA élmény is megjelenik a hangszer tanulás közben. Például egy szorongó gyermek fel tud oldódni. Az óvodai programjuk két éve indult el, így még nincs olyan gyermek, aki elkezdte volna az iskolát. De mivel Bogi óvodapedagógusként is dolgozik, így elmesélte, hogy csoportjában jó pár gyermeknél felismerhető, hogy zenei tehetséggel rendelkezik és jelezte ezt a szülőknél. Volt olyan gyermek, aki már iskolás, de azóta gyönyörűen zongorázik, külön jár zeneiskolába is, mivel erre a jelzésre, hogy tehetséges a gyermek a szülő ezt fejlesztette tovább és azóta is nagyon sikeres, zenei tanulmányai során. Az óvodai programon változó számban vesznek részt a gyermekek. Ezek a tevékenységek hetente egyszer vannak egy 40 perces foglalkozás keretein belül. A kérdőíves kutatásomhoz hasonlóan itt is feltettem a kérdést, mennyire meghatározó az óvodapedagógus szerepe a gyermek motiválásában és fejlesztésében. A választ egyértelműen az volt, hogy nagyon meghatározó. Ezt igazolta az is, hogy Bogi felismerte a csoportban a tehetséges gyermeket. Az óvodai foglalkozásain sokszor alkalmazott hangszereket. 22 gyermekből 7 gyermek azóta is valamilyen formában foglalkozik a zenével, hangszeren tanul vagy kórusban énekel. Az interjúm utolsó kérdéseiben szerepeltek a kérdőíves kutatásomban megtalálható pontok is. Érdekelt, mi az, amire a legnagyobb szüksége lenne az intézményeknek a hatékony tehetséggondozáshoz. A válasz nem egyezett a kérdőíves kutatásommal, bár ott a 131 válaszból érkezett egy kettő ehhez hasonló. Bogi válasza, hogy az óvodapedagógusra van a legnagyobb szükség. Hiszen tapasztalatai alapján számtalan olyan pedagógussal találkozott, aki nem mert énekelni vagy nem volt biztos a módszerben és a zenei neveléssel kapcsolatban. Legfontosabb az lenne, hogy Ő maga is fontosnak találja a zenei nevelést minden egyéb eszköz nélkül is. A hangszerek megjelenéséről is beszéltük az intézményes keretek között. Én

munkám során csak az Orff-hangszerekkel és a furulyával találkoztam, ezért kíváncsi voltam, hogy aki sokat jár külön intézményekbe mit tapasztal. A válasz egyébként nekem is meglepő volt, hiszen a számtalan lehetőség közül egyetlen egy intézményben találkozott csak zongorával, de azzal is a csoportszobán belül, ahol senki nem használta azt. Pozitív hatással lehetne, ha minden intézményben megjelenne. A mozgás, élményrajt, megnyitná a gyermekek érzelmi világát, akár SNI-s, ADHD-s gyermekeknél is alkalmazhatnák, kevesebb magatartás problémás gyermek lehetne, szóval sok pozitív hatása van. Az interjúm utolsó kérdésében pedig a hipotéziseimre kérdeztem rá, melyikkel ért egyet és melyikkel nem. Az első hipotézisem, miszerint, a zenei tehetség fejlődésében kiemelt szerepe van az óvodapedagógusnak. Ezzel maximálisan egyetértett. A következő hipotézisem, hogy a zenei tehetséggel rendelkező gyermek hamarabb felismerhető, ha több hangszeren, illetve kiemelt zenei nevelésben részesül. Részben egyetértett. Az interjú során az is érdekelt, hogy a megfigyeléssel ismerhető fel leginkább a zenei tehetséggel rendelkező gyermek. Mennyire használ magától Orff-hangszereket, ritmus hangszereket. A harmadik feltételezésem, miszerint, a zongora a leggyakoribb fejlesztő eszköz, ezzel nem értett egyet.

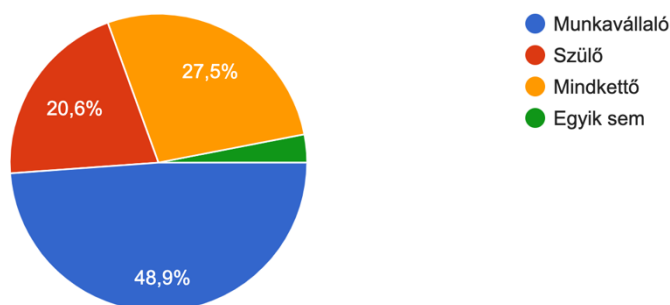
(Törzsök Béla: Zene hallgatás az óvodában, Negyedik, javított és bővített kiadás, Zeneműnyomda kiadó, 1989, 21.oldal)

7.2 Kérdőív kiértékelése

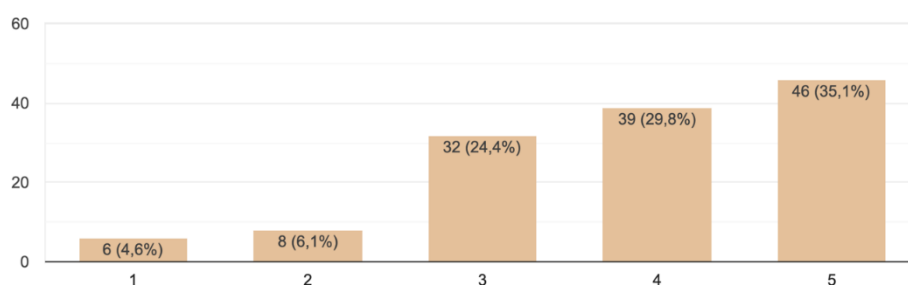
1. ábra: Életkorra vonatkozó adatok (N=131)

A kérdőívet összesen 131 fő töltötte ki. Az első kérdésben a válaszadók életkorát kérdeztem meg. 10 fő (7,6%) 18-25 év közötti, 28 fő (21,4%) 26-35 év közötti, 33 fő (25,2%) 36-45 év közötti, 40 fő (30,5%) 46-55 év közötti és 20 fő (15,3%) pedig 55 év feletti a kitöltöttek között.

2. ábra: Kérdőívet kitöltők típusai (N=131)

A harmadik kérdésem arra irányult, hogy szülőként, munkavállalóként vagy mindkettő. A kitöltő munkavállalóim, célcsoportom pedig a pedagógusok voltak különböző intézményekből, illetve a saját munkahelyemről. 64 fő csak pedagógusként, amely (48,9 %), de ehhez a számhoz hozzájönnek azok a személyek is, akik szülőként és pedagógusként jelölték meg. Ez továbbá 36 fő (27,5%). Szülőként 27 fő (20,6%), se munkavállaló, se szülőként pedig 4 fő (3,1%).

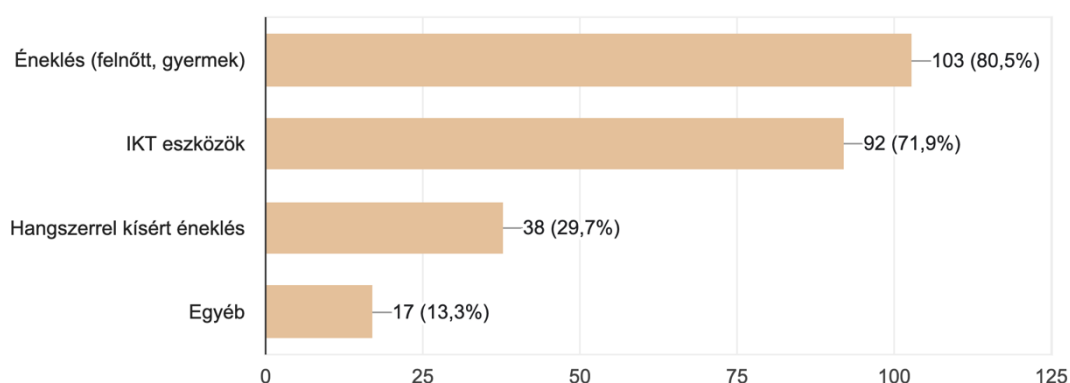

3. ábra: Zenei tehetségfejlesztés fontossága (N=131)

Ebben a kérdésben kíváncsi voltam, hogy mennyire tartják fontosnak a mai intézményekben a zenei tehetséggondozást. Mivel véleményem szerint az egyik legfontosabb lenne a zenei tehetséggondozás. A válaszokból ítélve ez nem mindenhol így van, nem mindenhol valósul meg vagy nem mindenhol tud

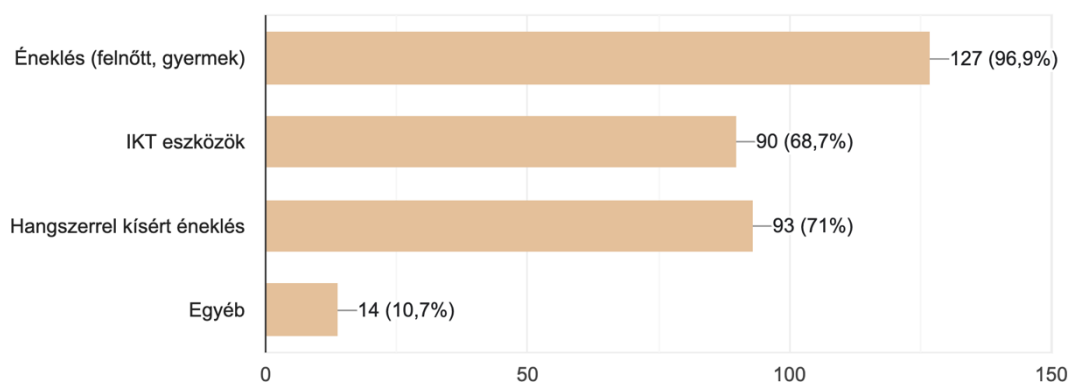
megvalósulni. Sajnos az is kiderült, hogy a válaszadók ugyan kis része 6 fő (4,6%) úgy gondolja, hogy egyáltalán nem fontos. Ugyanakkor a válaszadók majdnem 50%-a azt a jelzést adta vissza, hogy igen is fontosnak tartják. Amely a dolgozatomnak egy fontos pontja. Visszaigazolás, hogy vannak intézmények, szülők, pedagógusok, akik ugyan úgy látják, hogy igen is meghatározóan fontos lehet egy gyermek életében a zenei nevelés.

4. ábra: Otthoni zenehallgatási lehetőségek (N=131)

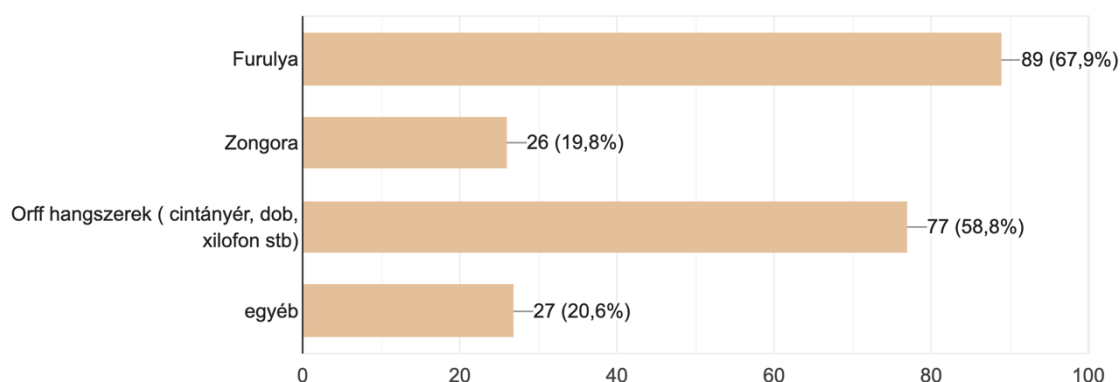
Ebben a kérdésben a kutatási célom az volt, hogy megtudjam otthon milyen zenehallgatási lehetőségek vannak a gyermekek számára. Szerintem a legjobb módszer erre a felnőtt által énekelt vagy a gyermekkel való közös éneklés. A visszaigazolások szerint a 128 kitöltőből 103 válasz pedig erre a válaszra esett, ami szerintem nagyon fontos egy gyermek életében. Hiszen ő maga is részese tud lenni, kialakul a ritmusérzéke, éneklési hangja, zenehallgatási szokása és ezáltal számos kognitív és affektív területen fejlődik. Azonban a kor haladtával sok helyen megjelennek az IKT eszközök is, amely akár szélesebb tudáskört ad a gyermekeknek.

5. ábra: Intézményi zenehallgatási lehetőségek (N=131)

Gyakorlatilag ez az előző kérdésemmel megegyezik, annyi különbséggel, hogy az intézményes nevelésre vonatkozik a kérdésem. A 131 kitöltésből azt hittem, hogy 131 válasz jön majd az első válasz lehetőségre, miszerint felnőtt vagy közös éneklés történik zenehallgatáskor az óvodában.

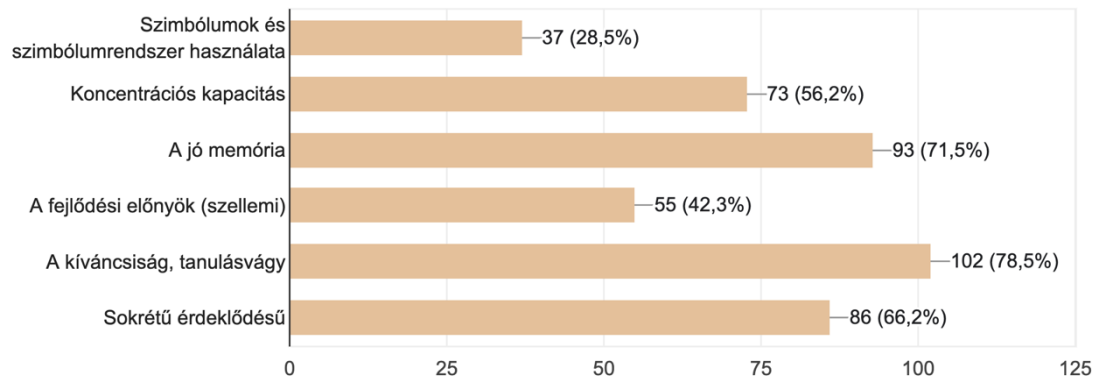
Viszont a hangszerrel kísérelt zenehallgatásra 71%-a jelölt a kitöltőknek, szerintem ez jó arány a zenei tehetség felismeréséhez, de kicsit korszerűsítve a hangszerekkel akár ez 100% is lehetne. Az IKT eszközök megjelenése itt sem meglepő, hiszen akár szemléltetésnek is tökéletesen lehet használni.

6. ábra: Legjellemzőbb hangszer (N=131)

A kérdésem pontosan egy fő témámhoz kapcsolódik az pedig a hangszerek megjelenése az óvodás korúak életében. A válaszok alapján a hipotézisem nem igazolódik be, miszerint zongora a leggyakoribb fejlesztő eszköz mivel a legkevesebb választ itt érkezett 131 kitöltésből csupán 26 válasz érkezett a zongorára. Ez bizonyítja, hogy kicsit sem elterjed ez a hangszer az intézményekben és otthoni környezetben. Az Orff hangszerek azonban még mindig igen népszerűek a gyermekek körében itt a 131 válaszból 77-en jelölték be. A furulya bizonyosul az egyik legnépszerűbb zenei fejlesztési, zenehallgatási eszköznek. A gyermekek furulyán már első osztályos koruk óta tanulhatnak, ha éppen zenetagozatra vagy zeneiskolába járnak. A kutatási célom a hangszerek megjelenése az óvodákban. Véleményem szerint kis arányban használnak hangszert. (Válaszadók: 29,7%) Itt mindenképpen arányban vártam ezt, így sajnos mondhatom, hogy a dolgozatom egyik hipotézisem, nem igazolódott be, hogy a zenei tehetséggel rendelkező

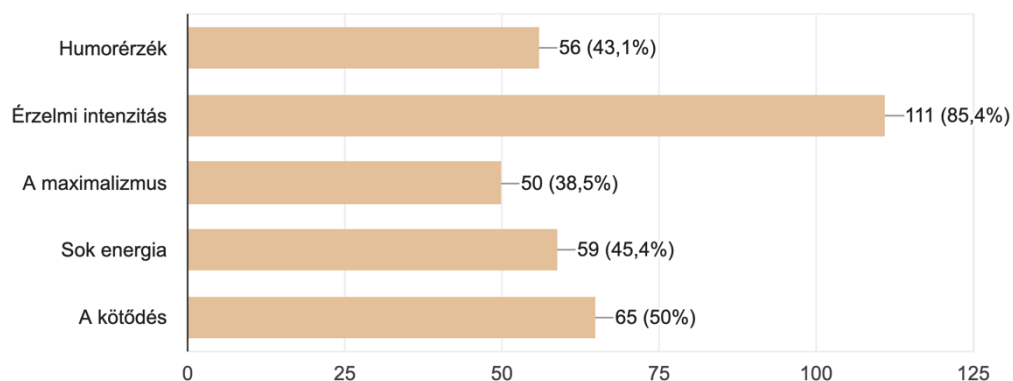
gyermek hamarabb felismerhető, ha több hangszer, illetve kiemelt zenei nevelés zajlik az intézményekben.

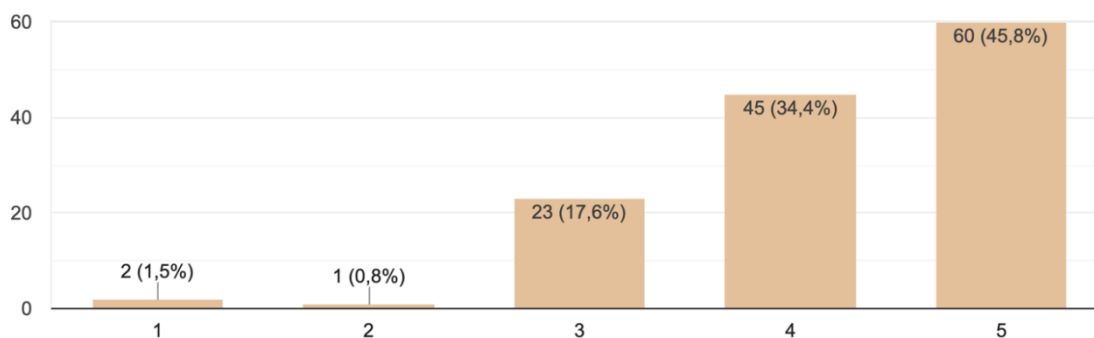
7. ábra: Tehetséges gyermeke kognitív jellemzői (N=130)

Mint már dolgozatom szakirodalmi részében kifejtettem ezeket a kognitív jellemzőket, azonban kíváncsi voltam, hogy a pedagógusok és szülők ezeket a területeket mennyire tartják fontosnak, illetve mit gondolnak, hogy a tehetséges gyermekekre melyek leginkább a jellemzők. Ebből következtetek, hogy mivel a kíváncsiság, tanulásvágyat jelölték be a legtöbben, így a tehetséges gyermeket mindig ez a két jellemző hajtja az új és új ismeretek felé és a fejlődés irányába. Igazolt tény, hogy egy tehetséges gyermeknek kiemelkedő a memóriája ezt pedig a válaszadók is igazolták, hiszen a második legtöbb válasz erre érkezett. Azonban az összes tulajdonság elmondható a tehetséges gyermekekre, ezt igazolja a szakirodalmi rész a dolgozatomban.

8. ábra: Tehetséges gyermekek affektív jellemzői (N=130)

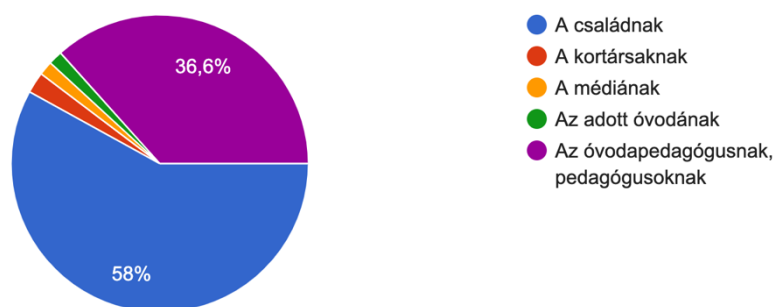

Ez a kérdés az előzőhöz hasonlóan a tehetség gyermek jellemzőire irányult, itt pedig az affektív tulajdonságaira. Ezeket a jellemzőket is kifejtettem a szakirodalmi részben és úgy gondolom mindegyik jellemző egy tehetséges gyermekre. Itt a válaszadók 85,4%-a írta be, hogy az érzelmi intenzitás jellemzi legfőképpen a tehetséges gyermeket.

9. ábra: Hangszer fontossága a mindennapi zenei fejlődésben (N=131)

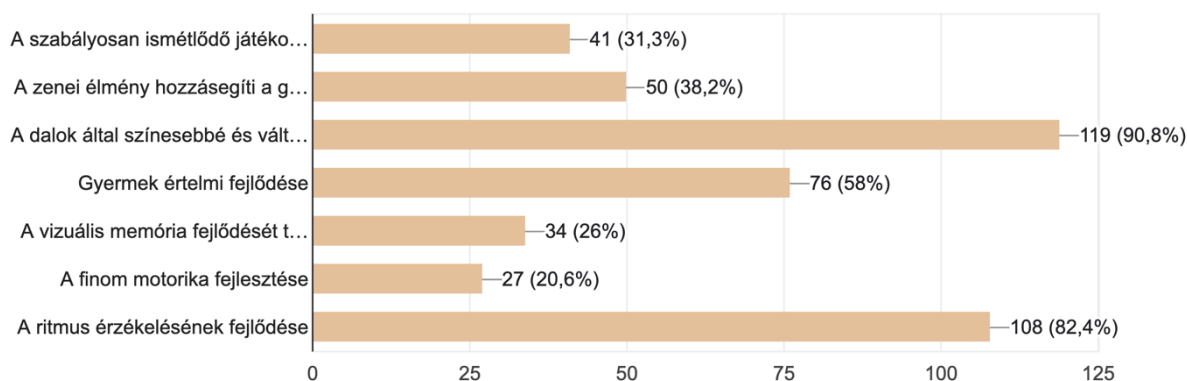
Ebben a kérdésben ugyan csak azt a hipotézisemet szerettem volna bebizonyítani, hogy a több hangszer használata megkönnyíti a zenei tehetség felismerését. Ehhez persze muszáj ezt a kérdést feltenni, hogy mennyire is tartják fontosnak a használatukat. Ám a válaszadókból csupán 45,8%-a tartja fontosnak, így arra következtetek. Ami nehezebbé teszi a zenei tehetséggel rendelkező gyermeket felismerését. Sajnos érkezett olyan válasz is, hogy egyáltalán nem tartják fontosnak, ami számomra nagyon meglepő volt.

10. ábra: Zenei tehetség fejlesztésében való szerep (N=131)

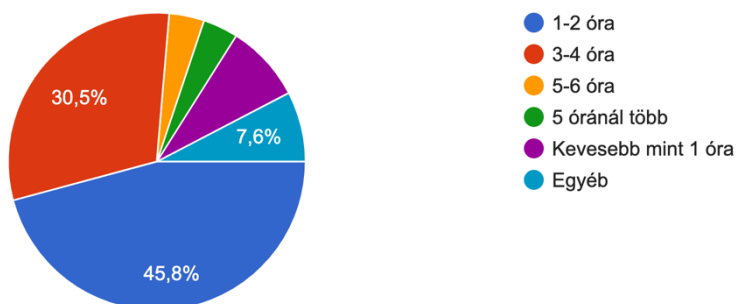
Ha egy tehetséges gyermekkel találkozunk akkor vele foglalkozni kell. Ebben pedig a válaszadók 58%-nak az a véleménye, hogy a családnak van a legfontosabb szerepe. Mivel az intézményekben kevés idő jut a zenei nevelésre (ezt majd egy

másik kérdésben igazolom), így nagyobb szerep irányul a családra. Esetlegesen az óvodán kívüli tehetséggondozásra. Erre az interjúmba kitérek, miért nem tudnak megvalósulni ezek a programok. Ilyen például az időhiány vagy akár anyagi helyzet is. Ezért úgy gondolom, ha az óvodai időn belül lehetne zenei tehetséggondozás az sokkal eredményesebb lehetne, hiszen akkor a szülőknek nem kell a munka után szervezni, illetve az anyagi nehézségek se lennének problémák. Persze ehhez az intézménynek kellene biztosítani személyt, helyet, időt, eszköz, ami nem mindenhol valósulhat meg. De a válaszokból kiderült, hogy 48 ember úgy gondolja, hogy a pedagógusnak van a legnagyobb szerepe ebben. A pedagógus felismeri a tehetséges gyermeket és kiemelően foglalkozhat is vele. De a további kérdéseimben kiderül, hogy erre nem mindenhol van lehetőség a hiányok miatt.

11. ábra: Óvodai zenei nevelés fontosságának oka (N=131)

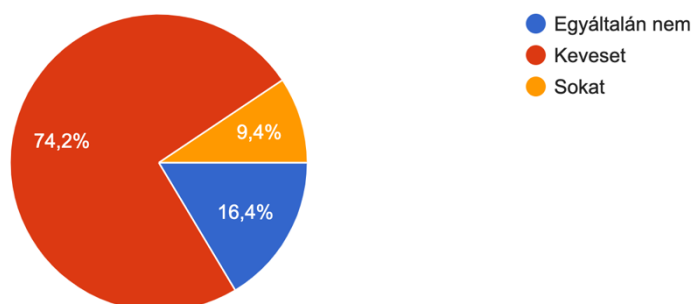
Dolgozatomban hosszasan fejtettem ki a zenei nevelés pozitív hatásait, így egyértelmű volt számomra a szülők, pedagógusok megkérdezése, hogy miért tartják fontosnak. Pontosan a legfontosabb tényezőkre érkezett a legtöbb válasz, mint a színesebben megtanulja kifejezni önmagát, érzéseit. Ritmusérzéke fejlődik. Véleményem szerint ez a három a legfontosabb.

12. ábra: Zenei nevelésre és fejlesztésre fordított idő az adott óvodában (N=131)

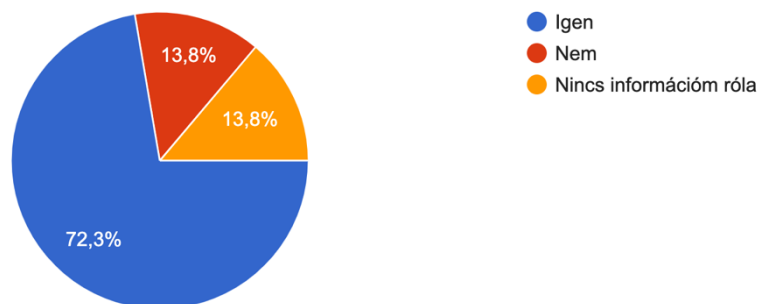
Erre a kérdésre már hivatkoztam a zenei tehetség fejlesztésében is. Itt igazolódik be, hogy kevés idő jut a zenei nevelésre az intézményekben. Számszerűsítve 60 válasz érkezett az 1-2 órára, 40 a 3-4 órára, 5 az 5-6 órára, 5 az 5 óránál többre, 10 válasz érkezett az egyébre, ami jelenheti azt, hogy sokkal több idő, mint a felsoroltak, de sajnos jelentheti azt is, hogy semmi idő nem jut rá. Sajnos 10 válasz érkezett arra, hogy kevesebb mint egy óra, amelybe bebizonyosodik, hogy az elegendő idő nincs minden intézményben biztosítva, így a zenei tehetséggondozás, zenei nevelés igencsak háttérbe szorul, hiszen egy óra az ilyen jellegű fejlesztésre, nevelésre, foglalkozásra.

Véleményem szerint, ha napi szinten 30-60 percet tudnának fordítani zenei nevelésre az már nagyon jó időintervallum lehetne. Ebbe persze akár egy zenehallgatás is benne lehet, vagy egy zenei előadás felnőtt által.

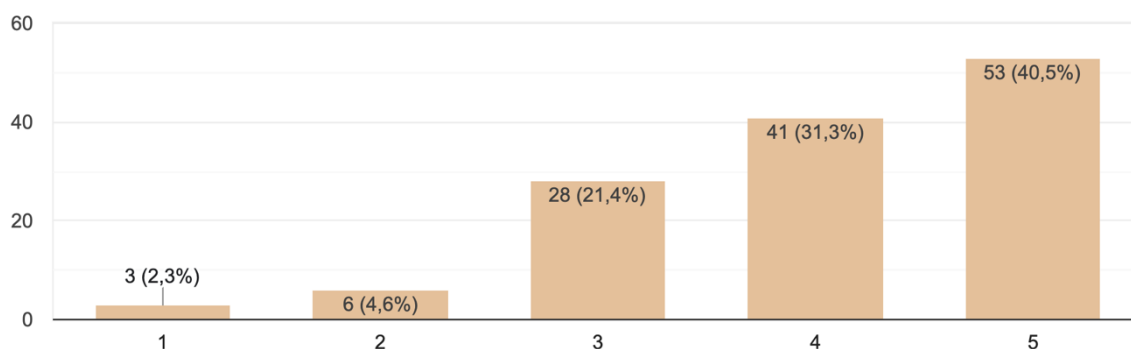
13. ábra: Óvodán kívüli zenei programok, órákon való részvétel (N=128)

Erre a kérdésre is hivatkoztam már, abban, hogy kinek van a legnagyobb szerepe a zeneinevelésben, zenei tehetséggondozásban, a legtöbb válasz a családra érkezett. Itt a problémákat tudom hangsúlyozni, hiszen bebizonyosodott, hogy keveset vesznek részt óvodán kívüli programban, mivel a válaszadókból 85-en ezt adták meg. A családban nehéz a munka mellett megszervezni, gyermeket elvinni ezekre a foglalkozásokra. Az anyagi háttér is lehet oka amiért nem járnak külön foglalkozásra.

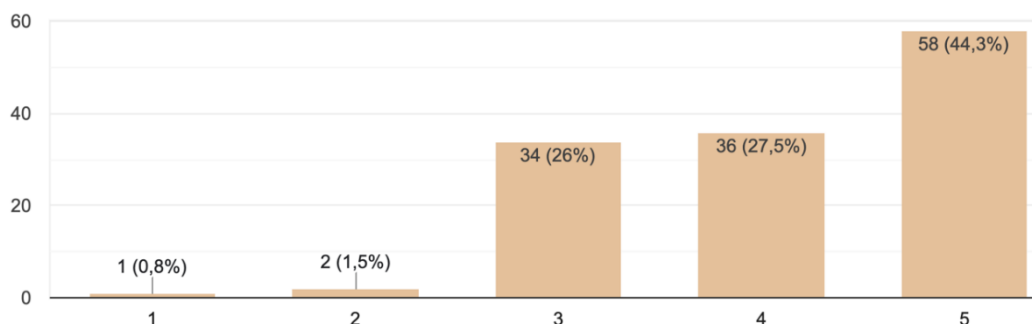
14. ábra: Zenei nevelésre lehetőség (N=130)

Eszerint sok helyen van óvodán kívüli program, így lehetőség lenne a gyermekeket elvinni. Ám kevesen veszik igénybe. A válaszadókból 94 ember jelezte, hogy ahol él ott van lehetőség. De összesen 36 ember jelezte, hogy nincsen vagy pedig nincs róla információjuk.

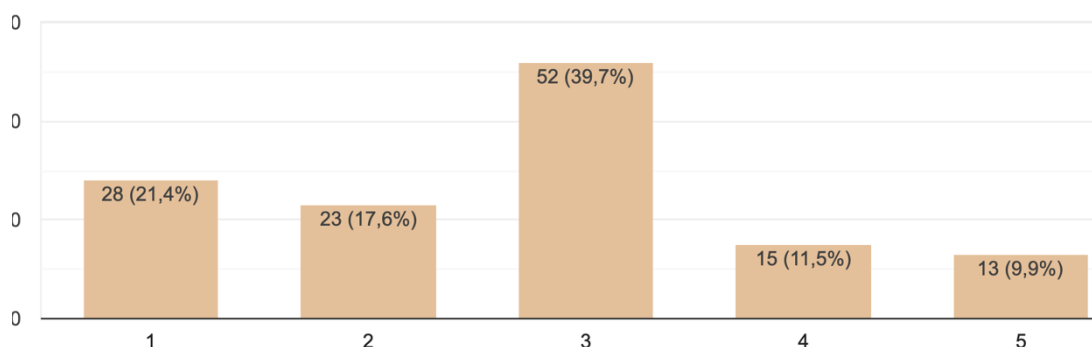
15. ábra: Zenei tehetséggel rendelkező gyermekek felismerése (N=131)

A következő három kérdésben a hipotéziseimre kérdeztem rá, hogy a kitöltők mennyire értnek egyet vele. Az első feltételezésemmel a válaszadók 40,5%-a teljesen egyetértett velem. Pozitív volt a válaszok összessége, hiszen akkor sok szülő és pedagógus gondolja úgy, hogy igen is fontos szerepe van a tehetséges gyermek felismerésében, illetve a fejlesztésének. 31,3% egyetértett velem. Így úgy gondolom, hogy ez a hipotézisem beigazolódott, hiszen a 131 kitöltő közül 94 ember gondolja úgy, mint én.

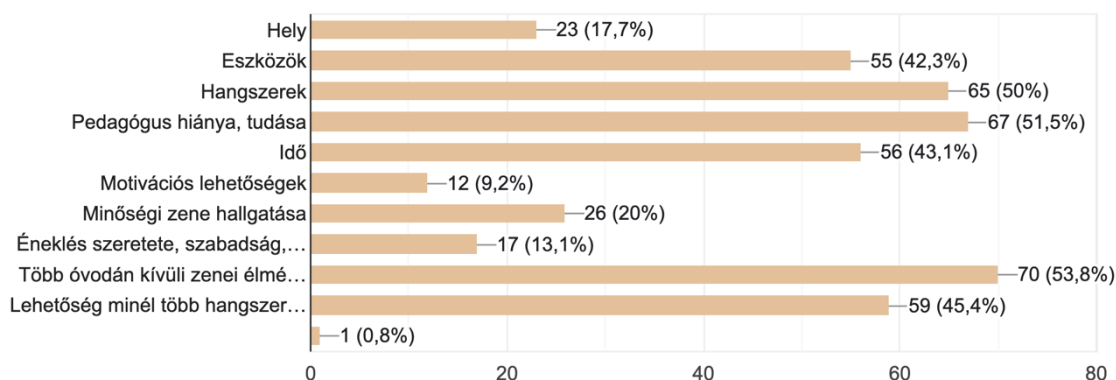
16. ábra: Óvodapedagógus szerepe a zenei tehetség fejlődésében (N=131)

A második hipotézisemmel még többen értettek egyet, mint az előzővel. Szám szerint teljesen egyet értett vele 58 ember és 36 ember egyetértett velem. Én is úgy gondolom, hogy a pedagógusnak kiemelkedő szerepe van a tehetséges gyermek felismerésében és felkarolásában, ha a szülő még tud intézményen kívül is foglalkozni vele az teljesen a gyermek fejlődését segíti elő és a tehetsége kibontakozását. Ez a hipotézisem is a válaszadók szerint beigazolódott.

17. ábra: A zenei fejlesztés egyik leggyakoribb eszköze a zongora (N=131)

Az utolsó hipotézisemre érkeztek a legvegyesebb válaszok. Ez persze várható volt, mivel a kérdések során kiderül, hogy a zongora nem népszerű az intézményekben. Így a leggyakoribb eszköze sem lehet. De a pozitív hatásait az interjú alapján kifejem, ami miatt akár lehetne minden intézményben is.

Az utolsó kérdésem pedig az intézményi hiányokra szeretne rávilágítani, hogy miért nem lehet egyszerű a tehetséges gyermekek ápolása. Az időre 56 válasz érkezett, amelyet már ezelőtti kérdésben elemeztem is, melyben kevés idő jut zenei nevelésre. A legtöbb válasz a több óvodán kívüli zenei programra érkezett, amelyet össze tudok kapcsolni az idő, pedagógus hiányával hiszen ezeket mind szervezni kell, biztosítani a megfelelő felnőtt létszámot, illetve ezek akár fizetős programok is lehetnek. A kutatási témámhoz kapcsolódóan a hangszerek és az eszközök hiányát is sok válasz érkezett, amiről persze a pedagógus nem tehet, de ezek hiányában még ha szeretne se tudna zenei tehetséggondozást, fejlesztést tartani. Fontosnak tartom a zenei továbbképzéseket is a felnőttek számára, ahogy az interneten keresgéltem nem sok lehetőséget találtam én sem, így teljesen jogos az 59 válaszadó, hogy igen is több ilyen képzést kellene szervezni. Utolsó körben szeretném becsatolni a kérdést, amely arra irányult, hogy milyen eszközöket használnak az adott intézményben. Erre a kérdésre 115 válasz érkezett. 53 válasz érkezett a furulyára. Az Orffra, mint például ütőhangszerek, ujjcintányér, triangulum, metalofon, dob, xilofon ezek pedig 70 ember választotta. Ez igazolja a szakdolgozati címemet is, hogy legfőképpen ez jelenik meg az intézményekben. Illetve néhány válasz érkezett zongorára és gitárra is, 14 fő jelölte meg. Amely számomra meglepetésválasz volt, hogy érkezett olyan válasz is, hogy egyáltalán nem használnak hangszert az intézményben. Ez igazolja a szakirodalmi részemet is, hogy az Orff-hangszerek népszerűek az intézményekben. Illetve az interjúmmal összekapcsolva, hogy nem igazán népszerű a zongora.

8. Összegzés

Dolgozatom szakirodalmi részében bemutattam, hogy milyen hatással van a gyermekekre a zenei nevelés. Kifejtettem az intézményes zenei nevelés hatásait, a

tehetséggyermek tulajdonságait, felismerési jegyet. Szakirodalmi részemben kifejtettem az elméleti háttereit. A kérdőíves kutatásomban kifejezetten pedagógusokat és szülőket kértem fel a kitöltésre. Ezekre a feltételezésekre kitértem az interjúm során is.

Az első hipotézisem, hogy a zenei tehetséggel rendelkező gyermek hamarabb felismerhető, ha több hangszeren, illetve kiemelt zenei nevelés zajlik az intézményben. Ez a feltételezésem nem igazolódott be, hiszem a válaszadók nagy része csak az Orff hangszereket írta be a válaszok közé, így arra következtettem, hogy a több hangszerre nincsen lehetőség az intézmény keretein belül. A feltételezés második fele sem igazolódott be, hiszem kutattam, hogy mennyi idő jut a zenei nevelésre az óvodákban. A válaszokból pedig kiderült, hogy nagyon kevés, mert egy óra vagy kevesebb mint egy óra volt a válasz többsége. Amit úgy gondolok, hogy nem vehető kiemelt zenei nevelésnek, hanem az ének-zene, énekes-tánc tevékenységekben zajlik. Az interjúban sem igazolódott be ez a feltételezés, hiszen véleménye szerint a gyermeket megfigyeléssel sokkal hamarabb meg lehet ismerni. Ezáltal hamarabb felismerhető lesz a tehetsége, akár spontán játék során is. A második feltételezésem, hogy a zenei fejlődésben kiemelt szerepe van az óvodapedagógusnak. Ez részben beigazolódott, hiszen sok ember értett vele egyet. Bár ezzel ellentmondásba van az, hogy a legnagyobb szerep a családé. Hiszen, ha belegondolunk hétfőtől péntekig az intézménybe tartózkodik leginkább a gyermek és a szülőknek nem biztos, hogy jut arra ideje, hogy a gyermek zenei fejlődését támogassák. Az interjúmban viszont, beigazolódott, mint a kérdőíves kutatásomban. Itt pedig kiemelve a gyermek megfelelő motiválását, amely egy nagyon fontos lépés a gyermek fejlődésében minden területen. A harmadik feltételezésem, hogy a zenei fejlesztés egyik leggyakoribb eszköze a zongora. Ez a hipotézisem nem igazolódott be, hiszen a válaszokból kiderült, hogy nagyon kevés helyen van zongora, mint hangszer. Legnagyobb arányban az Orff-hangszerek jelennek meg. Ez az interjúmban sem igazolódott be, hiszen a tapasztalat alapján, egy helyen találkoztak eddig zongorával, ahol nem is használták a hangszert. Így egyértelmű, hogy a zongora nem a leggyakoribb zenei fejlesztési eszköz.

Jövőbeli terveim között szerepel, hogy a munkahelyemen kialakítsak egy tehetséggondozó műhelyt. Ahol a gyermekek hétről-hétre meg tudnának ismerkedni új hangszerekkel, nyilván az óvoda által nyújtott lehetőségek keretei között. Szerintem, ha már csak az Orff hangszerekre lenne lehetőség egy ilyen műhely keretein belül, az is nagyon pozitívan hatna a gyermekekre, akár a zenei hallásuk, ritmusérzékük, a hangszerekhez való viszonyulásuk és számtalan pozitív hatása lehetne még. Többet között szeretném még a zenei tevékenységekben az állandó hangszerhasználatot és napi szinten a közös éneklést a gyermekekkel. Ezt az éneklést az óvodai programokhoz igazítva szerintem bárhol végre lehet hajtani, akár a csoportszobában, tornateremben, de akár az udvaron is. Illetve, szeretnék több óvodán kívüli zenei rendezvényen részt venni, ezeket megszervezni és a gyermekek számára ezzel is biztosítani a zenei élményt.

A kutatási témáimat szeretném még bővebben, részletesebben megvizsgálni. Kutatási területeimet bővíteném, olyan intézményekben való terepmunka megfigyeléssel, ahol megvalósul a zenei tehetséggondozás akár zenei tehetséggondozó műhely keretein belül. Ezen megfigyelésnek a szempontjai lehetnének, hogy milyen módszerrel végzik a tevékenységeket, eszközhasználat, intézményi eszköz lehetőségek, mennyire lehet ezt a fajta tevékenységet országszerte bevezetni. Ha be lehetne vezetni milyen tárgyi, személyi feltételei lennének, illetve az óvodai nevelés keretein belül mikor valósulhatna meg. Magyarország vármegyéit kérdőíves kutatási módszerrel felmérni, hogy mennyi idő, lehetőség, intézményi támogatás jut a zenei nevelés és fejlesztésre. Ennek a válaszoknak az eredményeiből pedig az ok-okozati összefüggések feltárását megcsinálni.

Kutatnám külön az intézményeket, hogy mik a hiányosságok, illetve mi az, ami segítené a zenei nevelés hatékonysága érdekében. Itt gondolok eszközökre, pedagógus tudásának bővítésére, az intézményen belüli hely igényre és minden egyébre, amelyeket úgy éreznek, hogy segítené őket.

Felhasznált irodalom

- Blythe, S. G. (2009). *A kiegyensúlyozott gyermek, Mozgás és tanulás korai életévekben*. Budapest: Medicina könyvkiadó Zrt.
- ELTE. (2004). *ÉneK-zene-nevelés*. Budapest: Trezo kiadó.
- Fehér, Á., & Megyeriné, A. R. (2019). A digitális világ hatása a gyermekekre. Vác: <https://real.mtak.hu/92172/1/A%20digit%C3%A1lis%20vil%C3%A1g%20hat%C3%A1sa%20a%20gyermekekre.pdf>.
- Forrai, K. (2016). *Ének az óvodában*. Móra könyvkiadó, Második kiadás.
- Geffert, É., & Herskovits, M. (2004). *A tehetséges gyermekekről nevelőknek*. Trefort Kiadó, 4. átdolgozás.
- Hegy, I. (2000). *Fejlődési lépcsőfokok óvodás korban*. OKKER Oktatási Iroda, ISBN 963 7315 68 3.
- Heller, E. T., & Balogh, L. (2009). Zenei tehetséggondozás és képességfejlesztés. Kocka Kör tehetséggondozó Kutatási Egyesület, Faculty of Central European Studies, Constantine the Philosopher University In Nitra).
- Nagy, M. (1968). Az orff-féle hangszerek és azok alkalmazásának tapasztalatai. https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/1754/1/97-113_Nagy.pdf.
- pedreg.unideb.hu. (2024). Pedagógus továbbképzési programja. https://pedreg.unideb.hu/sites/default/files/upload_documents/a_zene_min_dent_athato_ereje_muveszeti_neveles_munkacsoport_0.pdf, Megtekintve: 2024.09.26.
- Szalai, T. (2022). Az Orff koncepció szerepe a zenei nevelésben. <https://dtk.tankonyvtar.hu/bitstream/handle/123456789/14148/Az%20Orff%20koncept%C3%B3%20szerepe%20a%20zenei%20nevel%C3%A9sben.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Varró, M. (dátum nélk.). A zenei tehetség. <https://www.parlando.hu/Varro2.html> , Megtekintés ideje: 2024.09.09 18:05.

Mellékletek

Interjú kérdéssor

Pár szóban kérlek mutatkozz be, illetve beszélj arról, hogyan, mikor és miért hoztátok létre az AZZ Zeneiskolát?

„Koczka Boglárka vagyok és az AZZ Zeneiskolának vagyok az egyik french partnere. 2018-ban léptem a szervezetben, egyébként 2017-ben jött létre az AZZ zenesuli, ami alternatív zeneoktatást és zeneszerzést jelent. Elég széles szolgáltatásban mozgunk most már, de egyébként gyakorlatilag valahol szülői igényre született meg ez az egész módszer, mert nagyon sok szülő panaszkodott a zeneiskolai rendszerre, hogy nagyon merev és kevésbé élményorientált és, hogy a gyerekek annyira sokféle foglalkozásra járnak, hogy nincs idejük zenét tanulni vagyis hát a zeneiskolai heti 4 alkalom (2 hangszeres, 2 szolfézs) nem fér bele, éppen ezért tök jó lenne, hogyha lenne valami bent az iskolában és nyilván helyben is legyen, hogy ne keljen őket külön intézménybe hordani. Erre reagálva született meg az ötlet, hogy akkor csoportos hangszeres oktatást szervezzünk az iskolákban. Én az indulásnál nem voltam jelent 2017-ben, de gyakorlatilag első oktató voltam vagy első oktatóként léptem be 2018-ban és azóta is, hát itt is dolgozom.”

Milyen hangszereket használtok? Illetve ezeken milyen módszerrel tanítjátok meg a gyermekeket zenélni?

„Gitárt, zongorát, illetve adott esetben furulyát, most itt attól függ milyen foglalkozásról beszélünk, mert ugye mi ovis foglalkozásokat is tartunk nyilván ott akár más hangszerek is előjöhetnek, de alapvetően vannak a legfőbb a zongora és a gitár. Úgy tanítjuk őket zenélni, hogy a szín kottához hasonló módszert alkalmazzunk, tehát mindegyik hanghoz csatoltunk egy bizonyos színű emoji-t például a sárga színű a cicamás az pedig a C hangot jelöli meg, nagymozgásból indulunk a kicsi felé tehát, most, ha a zongoráról beszélgetünk akkor ugye először is levegőben zongorázunk, jobb, bal kéthangos dalokról indulunk, illetve a hangszereken való tájékozódás az elsődleges célunk. Úgy tanítjuk a gyerekeket, hogy

egyrészt elénekeljük a dalt utána eltapsoljuk, utána megbeszéljük, hogy milyen hangokból áll ez a dal. Megkeressük a hangszereken ezeket a hangokat és utána megpróbáljuk ugye levegőben elzongorázni, majd pedig ténylegesen a hangszeren is eljátsszuk a dalt. Mindenhez van saját munkafüzetünk az is segíti a szemléltetés és a daloknak az elsajátítását. Ott is kiszínezik a gyerekek, megnézik, hogy milyen ritmusból áll és hát igazából próbálunk minél komplexebb módon a tudást a fejükbe csepegtetni, tehát például van olyan, hogy a hangokat, hangsort úgymond így el is játszunk, mindenféle játékokat szoktunk kitalálni. Memória játék vagy ilyen összekeverjük a hangokat és tedd sorrendbe, eldugjuk az emojiakat a terembe és meg kell találni és rá kell tenni a szőnyeg zongorára. „

Milyen lehetőségek vannak zenei tehetségfejlesztésre? Amennyiben van bármilyen akadályozó tényező mik lennének azok?

„Itt nálunk alapból ez egy zenei tehetség fejlesztő program. Nálunk úgy van, ha például valaki csoportba jelentkezik és tényleg tehetségesnek találjuk akkor felajánljuk neki az egyéni órákat, ezt mondtam is, hogy széles szolgáltatás spaletta van, amit kínálunk a szülőknek. Ebben az esetben egyénileg foglalkozunk a gyerekekkel akkor, sor kerül arra is, ha mondjuk van valamilyen verseny vagy akár az iskolai rendezvényeken való szereplés, tehát abban támogatjuk. Például volt arra is sor, hogy mondjuk valaki épp hozzám került és nem kifejezetten a hangszer tudása volt vagy a keze a zongorán, hanem nagyon jó hallása volt és én elvittem őt felvételizői az Operaház Énekkarába meg a testvérét is később és mind a ketten ott énekelnek azóta. Tehát igazából ez az egyik ahogy mi, illetve hát, akik meg átkerülnek egyéni órára ott koncertet szervezünk évente kétszer és akkor ott szoktak a gyermekek fellépni. Nyilván az egyéni órákon tényleg igyekszünk olyan darabokat választani, amiben ők jól érzik magukat. Elkísérjük őket fellépésekre, illetve vannak a gyerekek, akik zenét írnak. Nálunk vannak olyan oktatók is, akiknek ez a profiljuk tehát akiben ilyen tehetséget látunk azt olyan kollégához irányítjuk, akiknek ez a profilja és akkor ezt is így lehet bontakoztatni. Akadályozó tényezőnek itt most mondhatnám a pénzt, mert egy egyéni óra az sokkal drágább mint a csoportos, illetve ha például a gyermeknek a személyiségében van valami

olyan, hogy nem szeret szerepelni de amúgy meg tök ügyes lenne vagy nem vágyik ezekre a megmérettetésekre akkor nyilván itt akadályba ütközünk, illetve például van egy tehetséges gyermek aki csoportba jár , de mondjuk a szülő nem tudja megoldani, hogy egyéni órára járjon, nincs ideje, hogy elhozza mivel az egyéni órák már nem az intézményekben vannak, hanem házhoz kell mennie a gyermekeknek.

”

Mit gondolsz milyen előnyös tulajdonságai vannak a zongorának a gyermekek fejlődését tekintve?

„A zongora tanulás az végtelen komplex mert szem-kéz koordináció, jobb és bal agyfélteke összehangolása, nagyon erőteljes ugye a hallásfejlesztés és itt most kiemelném, hogy a pianínón való oktatás, ami tényleg nagyon jó, mivel ott a rezgéseket is érzi a gyermek az egész testén. Nyilván egy digitális hangszer ezt nem tudja, tehát ott akkor a hallás az nem annyira, de amúgy a pianínónál a hallás is nagyon erőteljesen fejleszti a zongora tanulás. Akkor a jobb és a bal csatornáknak a különválasztása, példálózni kell akkor a kezeket külön kell tudni használni, tehát rendkívüli módon komplex agymunkát igénylő feladat a zongora tanulás. Maga a kottaolvasás képessége, tehát gyakorlatilag nincs olyan agyi terület, szerintem, amit nem fejleszt és akkor itt még sorolhatnám az esztétikai érzéket, a fegyelmet, magatartást mert nyilván a zenetanulás egy fegyelmet igényel tehát a magatartás problémára is azt gondolom jó hatással lehet, a figyelem fejlesztése, az önkifejezés, önbizalom. Tényleg nincs olyan területet, amit ne fejlesztené.”

Gyermekek hogyan viszonyulnak a zongorához?

„ A gyerekek érdeklődnek a zongora irányába, nagyon színes, tehát úgy értem , hogy színes, hogy viszonylag könnyen lehet sikerélményt biztosítani számukra , mert ha leütsz egy billentyűt az megszólal, így a zenetanulás könnyebben megy nyilván más kérdés, hogy meg kell tanulni hogyan üsd le azt a billentyűt helyesen, de egyébként itt csak egy horizontális gondolkodás van, mert ugye a hangok egy síkon helyezkednek el, folyamatosan ismétlődnek a hangok, azért ez így könnyebb mint mondjuk egy gitárnál, ahol vertikálisan is kell

koordináta rendszerben gondolkozni. Tehát, mindenképpen nagyobb a sikerélmény én azt gondolom. Illetve, mondjuk nem okoz fájdalmat az, hogy mondjuk lefogjuk a húron egy hangot, mert amíg az ujjacskákon a bőr nem keményedik meg azért a gitározásnál kicsit kellemetlen. Nagyon szép hangja van a zongorának, itt most megint tudnám mondani, hogy például mi ilyen össze tekerhető zongorákon tanítunk a csoportos jellegből adódóan, az egyéni órákon rendes hangszeret használunk, itt még az is megvan a zenei kreativitásban, hogy például hangszínt lehet változtatni ezeken a hangszereken, ott is lehet ritmust bekapcsolni hozzá tehát nagyon érdekes hangszer, az a jó még benne, hogy nem csak dallamot lehet vele játszani, hanem kíséretet is, akkordokat, ami nagyon izgalmas. Tehát nem csak az van, hogy egy szolisztikus dallamot lehet rajta játszani, mint például a furulyán, hanem tényleg az van, hogy lehet az egyik kézbe dallamot, a másikban kíséretet és még lehet mellé énekelni is. Éppen ezért nagyon-nagyon szokták szeretni a gyermekek. „

Milyen jelei, tulajdonságai vannak a gyermekek kezeinek, ahonnan felismeritek, hogy alkalmas rá?

„Egyrészt a kéztartás az egy nagyon érdekes, nehezen leírható, de egyből észrevehető, mindenképpen a kéztartás, hogy mennyire áll rá a keze a zongorára, mennyire tudja szépen gömbölyíteni az ujjait, mennyire feszesen tartja a kezét, mennyire tudja jól lemásolni azt, amit mutatunk neki tehát mennyire formálható, mennyire jó a billentés technikája alaptól vagy mennyit kell rajta javítani. Vannak olyan típusú gyermekek, akik összeszorítják az összes ujjait és mondjuk választ egyet például a középső ujjait és akkor ökölbe szorított kézzel egy ujjal üti le a billentyűket. Ezzel szemben van olyan típusú gyermek, aki odamegy a zongorához gyönyörűen, már javítani se kell már megvan neki az alma fogás vagy hát a labdafogás és gyönyörűen billent a csuklóval mindenféle merevség nélkül. Ha ilyen gyermeket látok, aki oda ül a zongorához és mondjuk nem egyszerre több ujjal vagy ökölbe szorított kézzel kezd el zongorázni ott azért van egy jel.”

A ti zeneiskolátokban hány éves kortól járnak a gyermekek?

„Mi heti egyszer és csoportos órákat tartunk a gyermekeknek, gyakorlatilag egy hangszer specifikus zeneelmélet oktatás, tehát mi így definiáltuk, mert nem összehasonlítható azzal, hogy valaki beül egy zeneiskolába és ott 30 percen keresztül csak zongorázik. Itt nem ez van. Itt az van, hogy az óra egy részében zongorázunk, lehet, hogy egy adott órán csak nettó 6 perc zongorázás volt, mert mondjuk éppen nagyon tanultuk a ritmusokat, emojikat, szóval nálunk nem feltétlen csak az a cél, hogy a gyermek csak zongorázzon, nyilván az is, de minden órának más-más célja van. Ezzel szemben egy fő tárgynál az van, hogy a gyermek végig zongorázza az órát. Éppen ezért a mi csoportos óráinkon alsó tagozatos gyermekek járnak vagy 6 éves kortól, de ha valaki egyéni órára jelentkezik akkor óvodás korúak is, de ott megnézzük minden esetben a gyermek kezét és személyiségét is. De inkább a 6 éves korúak vannak túlnyomó részt, akik óvodás korúak.”

Milyen módszerrel vezettek be a zongorai ismereteket? Illetve milyen módszerrel tanítjátok meg a használatára?

„Egyéni órákon a Pap Lajos zongoraiskolából dolgozunk, ahol kék színű a bal kéz és piros színű a jobb kéz, eleinte csak ejtegetünk, egyébként a csoportos órákon is először ejtegetni tanulunk, illetve ugye megtanuljuk a hangokat. De míg egy csoportos órán emojikat használunk, például a Zsipp-Zsupp... Én kis kertet... amiket egyetemes hangokon tanulunk, amiket úgy vezetünk be, hogy először eltapsoljuk, elénekeljük, meglessük a hangokat, amiket már mondta is a zongorán hol vannak ezek, megkülönböztetjük a fekete-fehér billentyű csoportokat, stabilizáljuk őket, hogy ezek a hangok mindig ott laknak, ezzel szemben egy egyéni órán nem is biztos, hogy elkezdem az emojikat tanítani, ez attól függ hány éves a gyermek. Ha kicsi akkor lehet, hogy pár órán keresztül emojizunk de az is lehet, ha nagyobb például első és fókuszált akkor nem fogok vele emojizni, hanem egyből elkezdjük az öt vonalas rendszert. De az egyéni órákon is eltapsoljuk, elénekeljük. Mindezt életkorhoz kapcsolódva, motivációjához. Mert itt is az a helyzet ahány gyermek annyiféle motivációs szint. „

Mennyire meghatározó szerinted a gyermekek életében az, hogy játszanak hangszeren?

„Megint csak motiváció, tehát a gyermeknek magának mit jelent a hangszer. Én alapvetően azt gondolom, hogy attól függetlenül, hogy a gyermek mennyire motivált a hangszertanulásra. Ha van egy jó tanár és mondjuk a mai világban már nem az a módi, hogy úgymond „járjál kisfiam akkor is, ha nem akarsz” már modernebb felfogás van, hogy „nem baj, ha nem annyira akarod csinálni, gyakorolni, de legalább menj el az órára és érezd jól magad. Szóval ez megint az, hogy honnan közelítünk. Ha például a gyerek önmagától szeretne megtanulni egy hangszeren akkor azt gondolom, hogy végtelen meghatározó, nagyon sok olyan tanítványom van, akinél mesélik a szülők, hogy van egy rossz napja az iskolában és leül a zongorához, nem szól semmit vagy azzal indítja a napot, hogy leül oda és játszik valamit. Ezek a típusú gyermekek önmaguktól szeretnék hangszeren játszani. Van az a típusú gyermek, akit inkább képesség-fejlesztés céljából iratnak be hangszeren tanulni, de egyébként nem szeret otthon gyakorolni, de imád órára járni. Itt mondjuk úgy szervezzük, hogy minél több sikerélménye legyen és hatalmas nagy élmény azt látni, hogy mondjuk egy ilyen gyermeknek van egy AHA élménye. Szorongó gyermek és fel tud oldódni vagy maximalista gyermek és látszik, hogy mennyit küzdünk egy darabbal és a végén imádja eljátszani. Szóval én azt gondolom, hogy abban az esetben, ha a gyermek számára is jelent valamit a hangszeren való játék akkor nagyon-nagyon meghatározó. „

Tapasztalataidból kiindulva, ha egy gyermek már kiscsoportos korban elkezd zeneiskolába járni, hangszerekkel foglalkozni akkor az kisiskolás korára milyen területeken fejlődik a legjobban? Illetve miben segíthet neki az iskolai tanulmányai alatt?

„Az ovis módszer idén lesz kétéves szóval az első ovisaink most mennek iskolába. Alapvetően az lenne a célunk, hogy aki oviba elkezdte az járjon tovább iskolába is hozzánk, bár ez sok esetben nem valósul meg azért mert, ahol volt ovis foglalkozás ott a körzetes iskolába nincsen. Ahogy látom nagyon érdekes,

tudomásom szerint most nincs olyan, hogy valaki tavaly járt hozzánk oviba és most iskolába is jár, ettől függetlenül azért van elég sok olyan gyermek, aki járt ovis foglalkozásra és utána tovább ment zeneiskolába vagy volt nálunk táborba megismerkedett a hangszerrel és utána zeneiskolában folytatta. Például járt hozzánk csoportos órára és felvételt nyert a zeneiskolába, szóval ilyenek viszont vannak. Kiscsoportos korban még nem járnak zeneiskolába, mivel a hangszer előkészítő „osztály” 5-éves kortól van, persze van olyan, aki valamilyen formában találkozik a furulyával az óvodában és kiscsoportos. Figyelem, összpontosítás, türelem, érzelem világ, kitartás, gondolkodási képességek, motoros képességek itt nyilván attól függ milyen hangszeren, nagymozgás, hallási képességek, tisztaének, ritmusérzék. Amiben segíthet neki gyakorlatilag bármiben. Alázat, másakra való odafigyelés, társakkal való együttműködés, szocializáció. Magabiztosság, önismeret. Magatartás. „

**Mennyien vesznek igénybe óvodán kívüli zenei programokat, órákat?
Hányan.**

„Intézménytől függ. Mondok néhány példát. Mályva ovi 7-en. Pitypang ovi 15-en. Volt már olyan, ahol 25-en. Pöttömpark ovi 5-en. Szokott lenni, hogy valaki beiratkozik aztán kiiratkozik. Heti 1x 40 perces foglalkozás”

Mit tudjuk Óvodapedagógusként is dolgozik, mit gondol arról, hogy az óvodapedagógus szerepe rendkívül meghatározó a gyermek motiválásában, fejlesztésében?

„Nagyon-nagyon meghatározó, hogy a pedagógus, aki dolgozik a gyerekekkel nagyon nagy hatással van a gyermek motiválásában, fejlesztésében. Saját tapasztalatomból tudom mondani, hogy egy évig dolgoztam a csoportban és tudom és látom, hogy abból a csoportból ketten az általános iskolában zeneiskolát is tanulnak és kórusban énekelnek és biztosan tudom, hogy 4 vagy 5 ovisom kórus tag lett. Szóval 22 gyerekből biztosan tudom, hogy 7 gyermek valamilyen formában foglalkozik most is a zenével extra óraszámban. Ez csak pusztán visszajelzés.

Jeleztem a tehetséges gyermekek szüleinek, hogy érdemes lenne tovább menni és van is egy kislány, aki azóta is zongorázik és borzasztó tehetséges benne. De volt olyan is, akiknek jeleztem és a szülők máshogy gondolták, így ők nem is mentek még csak zenei osztályba se tovább. Van olyan régebbi csoportomból is gyermekek, akik a mai napig hozzánk járnak zenei órákra „

**Mit gondol miről lehet felismerni egy zeneileg tehetséges gyermeket?
Az intézményi nevelés során milyen módszerrel, eszközzel lehetne őket felismerni?**

„Megfigyeléssel. Tehát a napközbeni megfigyeléssel. Mennyire dalol spontán, mennyire kreál új dalokat, ritmizál, mondókázik napközben. Mennyire vesz elő magától például ritmushangszereket, akár egy szabadjátékba fűzi bele a mondókás dalokat, versikéket. Illetve a foglalkozások során mennyire motivált, mennyire van jelen, mennyire bátor, mennyire gyorsan tanulja meg a mutatott dolgokat, sajátítja el a dalokat, az aktivitás. Például, ha egyénileg foglalkozol vele, külön dal tanítás. Egyrészt kihívások elé állítod őket és megtudja-e ugrani vagy sem, foglalkozások során mit látsz rajta, illetve a szabadjáték közben.”

**Mit gondol, hogy a zenei fejlesztés, tehetséggondozás leghatékonyabb működése szempontjából az intézményeknek mire lenne szüksége leginkább?
(Tárgy, módszer stb.)**

„Olyan pedagógusokra van szükség, aki Önmaga is magabiztos a módszerben és a zenei neveléssel kapcsolatban. Egyrészt mer énekelni, tisztán énekel, mer megnyilvánulni. Fontosnak tartja önmaga is a zenei nevelést és minden egyéb olyan dolog, hogy eszköz vagy hangszer ez mind ezután jön. Tehát az óvónő maga mennyire képzett és sajnos azt kell mondjam, hogy én a tapasztalataim alapján és tisztelet a kivételnek, mintha egyre kevesebb olyan pedagógus lenne, akire ezek igazak, amiket az előbb elmondtam. Olyat is láttam már aki egy ének foglalkozást nem tudott módszertanilag felépíteni, vagy csak nem mert énekelni a gyerekek előtt, hiába énekelt tisztán nem volt meg a kellő magabiztossága. Ott van

az ellenpélda is, aki teljes erőbedobással végzi. Tehát a pedagógus személyisége, nincsenek gátlásaik és fontosnak tartják ők is a zene tanulást és a zenét.”

Mit gondol, a zenei nevelési folyamatok során milyen pozitív hatások érik a gyermeket?

„Számptalan pozitív hatása van. Érzelmű nevelés, közösségi nevelés, esztétikai érzék. Maga egy olyan varázslatos amikor egy gyönyörű hangú óvodapedagógus elénekel egy csodaszép népdalt, azok a magyar zenei kultúra szépségei, amelyek megtudják ezeket gyönyörködtetni. Maga azok a kimondhatatlan dolgok, hogy egy népdalt énekléssel át tud venni a gyermek, érzést. Én annak a híve vagyok, hogy a zenével bármit lehet, valaki tudatosan tud fellépni. Zenei eszközökkel megtudja akadályozni például a fegyelmezést is akár. A pakolásra bevezet egy dalt mondjuk. „

Az intézményes nevelés során kifejezetten az óvodákban találkoztak-e egyéb hangszerrel, mint az Orff-hangszerek? Ha nem kérem fejtse ki mit gondol arról, hogy az intézményekben milyen hatása lenne egyéb hangszerek pl. zongora bevezetésével.

„Talán egy helyen voltam, ahol volt zongora. Való igaz, hogy a legtöbb helyen csak Orff hangszerek vannak. De, ahol volt zongora ott se használta senki, tehát a csoportszobában volt bent. Nagyon- nagyon jó hatása lenne, ha például egy zongorát bevezetnének és adott esetben minden héten egyszer vendégül látna több csoportot egy óvónéni, aki tud mondjuk zongorázni. A zenehallgatás is lehetne a fő hangsúly, közben a gyerekeknél megfigyelhető lenne, hogyan jelenik meg ez a mozgásukba, akár utána élményrajz, ez a Kokas módszer. Fantasztikus dolog lenne és olyan szinten tudná megnyitni a gyermekek érzelmű világát, akár az SNI-s gyermekek esetében, akár az ADHD-s gyermekek esetében ez egy nagyon jó eszköz lenne. Itt a nevelési célokat is figyelembe veszem. Vagy valami többet tudjunk adni a gyermekeknek. Azt gondolom kevesebb magatartás problémás gyermek lenne, azt gondolom, hogy a gyerekek nyitottabbak lennének. Azt

gondolom, hogy akár több esetben megindulhatna a gyermekeknek a zene tanulás utáni vágyuk. „

Tapasztalatai alapján mit gondol az alábbi állításokról?

1. Feltételezem, hogy a zenei tehetség fejlődésében kiemelt szerepe van az óvodapedagógusoknak.

„Maximálisan egyetértek.”

2. Feltételezem, hogy a zenei tehetséggel rendelkező gyermek hamarabb felismerhető, ha több hangszer illetve kiemelt zenei nevelés zajlik az intézményekben.

„Részben egyetértek”

3. Feltételezem, hogy a zenei fejlesztés leggyakoribb eszköze a zongora.

„Nem értek egyet.”